

מתוך הקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בניי בניי כשתיילי דתים סביב לשלחנם,
חכמים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון

מִלֵּעַ שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

פרשת ויקהל

אותיות ג • ד • ה • ח

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל

האלוקי חסידא קדישא רבנו שמשון חיים ב"ר

נחמן מיכאל נחמני זלה"ה

מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'

שחי לפני כ-300 שנה בתקופת האור החיים' ומקום קברו לא נודע

והבטיח שהלומד בחידושיו וספריו יזכה לישועות בבני חיי ומוזוני

גלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות

יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון

שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

הוצאת והפצת קונטרס
'זרע שמשון העבואר'

נתרם
לזכות והצלחת

דניאל אורי
בן רג'נה מלכה

שיראה הצלחה וברכה
בלי גבול ובלי עדה בעסקיו
בכל העולם
ויתקיים בו הפסוק
"ופרצת יעה וקדעה"
צפונה ונגבה

לשיתופיות של ברכה בכל עת
מוקד זרע שמשון

ארץ ישראל 02-80-80-500
ארה"ב 347-496-5657

יו"ל ע"י האיגוד העולמי
להפצת תורת
"זרע שמשון"

לקבלת הגליון נא לשלוח למייל:
zera277@gmail.com

ארה"ב

הרב מנחם בנימין פאשקס
ZERA SHIMSHON
C/O B PASKESZ 1645 48 ST
BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק

הרב ישראל וילברברג
05271-66450

ניתן לשלוח תרומות והנצחות
לזכות ולע"נ ולקחת חלק בהוצאות
והפצת הגליונות והספרים.

ניתן להפקיד בבנק מרבנטיל (17) סניף 635
מספר החשבון 71713028 ע"ש זרע שמשון,
כמו כן ניתן לתרום בכרטיס אשראי

וזכות הצדיק ודבריו תורתו הקדושים וכן מכל
צדה וצוקתו, ויושפע על הלומדים ועל המטייעים
בני חיי ומוזני ועל טוב סלה
כהבטחתו
בהקדמת ספריו.

הודעה ובקשה!

השתדלנו להעניק בדבריו רבנו ולבארם כראוי עד הוכן שמשנת ידנו, אולם דבריו רבנו עמוקים מני ים ואין בכוונתנו כלל להתגדר ולומר שהשגנו את עומק דבריו ודעונו, ובדאי לא לקבוע במה שנכתב שזה הפירוש המוחלט בדבריו, ולכן אנו פונים אל כל הלומדים וחי' שבאם תמצאו דברים שאינם כראוי ואינם עולים בקנה אחד עם דברי חז"ל או רבותינו הקדושים, בדאי לא על רבינו הקדוש וז"ע יהיה תלונתכם כי אם עלינו, ובקשתנו שטוהא לטי מהלומדים אשר יכן וימצא פירושים ודרכים יותר ראויים בהבנת דברי רבינו, אא ממנו שמיציאם לדינו כברי שנוכל לתקנם ולשלכם במהרהדות הבאות, ובוה יהיה חלקו עמנו בזיכוי הדברים.

כמו כן נשמח לקבל הערות והארות לשיפורים מכל סוג שהוא לתועלת הלומדים, וכן באם תמצאו טעות ושגיאה מכל סוג שהוא, אנא תיידעו אותנו על כך ותבואו על הברכה.

פרשת ויקהל

ג

פסוק (שמות לה, ג) 'לא תבערו אש' וכו'.
 פסוק הרמב"ם ז"ל בפרק ב' מהלכות שבת (הכ"ב) וזה לשונו, המהלך במדבר ולא ידע מתי הוא יום שבת, מונה מיום שמעוה ששה, ומקדש שביעי.

פסוק 'לא תבערו אש בכל מושבותיכם'

זרע שמשון המבאד

ג

'הבערה' נאסרה בשבת כשהאדם נמצא ביישוב, שבמדבר לפעמים מותר

ששה ימים, ומקדש את היום השביעי של מניינו להיות כמו שבת, והיינו שעושה בו קידוש בתחילת היום, והבדלה במוצאי היום¹. ובכ"ז יום ויום מהשבעה ימים, ואפילו ביום זה שמקדש ומבדיל בו, מתוך שיש לעשות מלאכה כדי שיהיה יום אחד ויחיד, וטעם לחיותו בלבד, כדי שלא ימות, וטעם האיסור של עשיית מלאכה ביותר מכדי חייו, שמא היום שבת², עכ"ל.

וזהו פירוש הפסוק 'לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת', כלומר, 'בכל מושבותיכם' - בערי מושבותיכם אי אתה

המהלך במדבר עושה בכל יום מלאכה כדי חיותו

כתוב בפסוק (שמות לה, ג) 'לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת'. יש לדקדק בלשון הפסוק. שתלה האיסור במושבות אף שמצוה זו חובת הגוף היא ולכך נוהגת בכל מקום³.

ויש ליישב על פי מה שפסק הרמב"ם ז"ל בפרק ב' מהלכות שבת (הכ"ב)⁴ וזה לשונו, המהלך במדבר ולא ידע מתי הוא יום שבת, מונה מיום שמעוה - מהיום שבו התחיל להסתפק איזה יום הוא, הוא סופר

ציונים ומקורות

א. בגמרא (שבת כ, א) דרשו, 'לא תבערו אש בכל מושבותיכם', בכל מושבותיכם אי אתה מבעיר, אבל אתה מבעיר במדורת בית המקדש (להתיר הקטרת איברים ופדרים על המזבח כל הלילה). ראה עוד ביבמות (ו, ב) שלמים מ'מושבותיכם', בגזירה שווה שאין ממיתין בשבת את החייב מיתה. ורבינו מוסיף לדרוש בדרך דרוש, שהפסוק מרמז על דין ההולך במדבר. ב. לשון הרמב"ם, המהלך במדבר ולא ידע מתי הוא יום שבת, מונה מיום שטעה ששה, ומקדש שביעי, ומברך בו ברכת היום ומבדיל במוצאי שבת. ובכל יום ויום, ואפילו ביום זה שהוא מקדש ומבדיל בו, מותר לו לעשות כדי פרנסתו בלבד

כדי שלא ימות, ואסור לו לעשות יותר על פרנסתו, שכל יום ויום ספק שבת הוא. מקור דברי הרמב"ם הוא בגמרא (שבת סט, ב) וזה לשון הגמרא, אמר רב הונא, היה מהלך בדרך או במדבר, ואינו יודע אימתי שבת, מונה ששה ימים ומשמר יום אחד וכו'. אמר רבא וכו', כל יום ויום עושה לו פרנסתו אפילו ההוא יומא, וההוא יומא במאי מינכר ליה, בקידושא ואבדלתא. ג. דבר זה אינו מעיקר הדין, אלא חכמים תיקנו כן לזכרון בלבד, שיהא לו יום אחד חלוק משאר הימים, כדי שלא תשתכח ממנו תורת שבת. מאירי (שבת שם ד"ה מ). ד. פירוש, אף ביום שנוהג בו כאילו הוא בוודאי שבת, מותר הוא

בשאתה יודע אימתי שבת, שאז בחל
תוכל לעשות כל מה שתדע, אז ובימים
השביעי שבת לא תעשה כל מלאכה.
אבל בשאתה במדבר ולא תוכל לעשות
בששת ימים כל מלאכה, רק כדי
פרנסתך, אז אף ביום השביעי לא תוכל
לשמר לא תעשה כל מלאכה, מפני
שאף באותו היום תצטרך לעשות כדי
פרנסתך.

מ'שבת' אי אתה מבטל ביום השבת,
דהינו בשאתה מבטל וב'שוב, אבל אם
תהיה במדבר, אז תצטרך להבטל אף
בשבת לעשות פרנסתך.

ואפ'שר, ש'לזה רמז הכתוב באמרו
(שם כ, ט"ו) 'ששת ימים
תעבד ועשית כל מלאכתך, ויום
השביעי וכו', כל זמן שבששת ימים
תוכל לעשות כל מלאכתך, דהינו

פסוק 'ששת
ימים תעבד'

זרע שמיני המבאר

ט"ו 'ששת ימים תעבד ועשית כל
מלאכתך, ויום השביעי שבת לה' אלהיך לא
תעשה כל מלאכה, כלומר, כל זמן
שבששת ימים תוכל לעשות כל מלאכתך,
דהינו בשאתה יודע אימתי הוא יום השבת,
שאז בימות החל תוכל לעשות כל מה
שתדע, אז יתקיים הצווי 'וביום השביעי
שבת לה' אלהיך לא תעשה כל מלאכה',
שתוכל לשמור את השבת כהלכה, שלא
לעשות בה שום מלאכה, כיון שלא תצטרך
לעשות מעט מלאכה לכדי חיך.

אבל בשאתה נמצא במדבר, ולא תוכל
לעשות בששת ימים כל מלאכתך, אלא
רק כדי פרנסתך - כדי הצורך לחיך באותו
יום בלבד, אז אף ביום השביעי לפי מניינך
שאתה צריך למנות, לא תוכל לשמור את
הצווי של 'לא תעשה כל מלאכה', מפני
שאף באותו היום תצטרך לעשות בו
מלאכה כדי פרנסתך.¹

מבטל אש נוכן אסור לעשות שם שום
מלאכה אחרת ביום השבת, דהינו בשאתה
מבטל וב'שוב - והאיסור הבערה הוא
במקום ישוב, לפי שאין שם פיקוח נפש,
שהנמצא שם יודע בכירור מתי הוא יום
השבת, ויכול להכין את כל צורכי השבת
מערב שבת. אבל אם תהיה במדבר, אז
לפעמים תצטרך להבטל אש אף בשבת כדי
לעשות פרנסתך - צרכי חיותך של היום, לפי
שבמדבר לא תוכל להכין צורכי השבת ביום
שחל להיות ערב שבת לפי המנין שלך, שהרי
גם יום זה הוא ספק שבת, ואסור לך לעשות
בו מלאכה יותר מכפי הצורך של אותו היום
בלבד, ולא עבור יום המחרת שהוא יום
השבת לפי מניינך, ולפיכך תהיה מוכרח
לעשות מלאכה ביום שהוא שבת עצמו לפי
מניינך, כדי שלא תמות בו.

העושה כל מלאכתו בימות החול, יוכל לשבות בשבת

ואפ'שר, ש'לזה רמז הכתוב באמרו (שם כ,

ציזנים ומקורות

אתה ונבך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר
בשעריך.² 1. שלכאורה קשה, מפני מה הוצרך
להזכיר שיעשה מלאכה בששת ימים. וראה הערה
הבאה, שהמפרשים עמדו בזה. 2. הנה
המפרשים טרחו לבאר כוונת הפסוק 'ששת ימים
תעבד', ראה רש"י, אור החיים, ואברבנאל שם.
והרמב"ן (שמות כג, יב) פירש וזה לשונו, שיאמר ששת
ימים תעשה כל מעשיך בבית ובשדה, בעבור שינוח
בשביעי בן אמתך והגר, להיות כולם עדים במעשה

לעשות מלאכה לצורך אותו היום, ואינו חייב
להתענות בו. וכתב המאירי (שם) וזה לשונו, נראה לי
הטעם, מפני שאין מתירין לו בשאר הימים אלא לכדי
חייו בצמצום, וכל שמחיתו מצומצמת בכל יום, אף
תענית של יום אחד סכנה לו, וכל שכן במקום שהוא
סבור להתענג בו. 3. ויתכן שצריך להגיה
ולכתוב 'כשאתה מבטל בשוב'. 4. לשון
הפסוקים, 'ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך',
יום השביעי שבת לה' אלהיך לא תעשה כל מלאכה

תִּשְׁמְרוּ וּמִקֹּדְשֵׁי תִירְאוּ וְכוּ'. וְזֶהוּ 'קֹדֶשִׁי בְּזִית', בְּלוֹמַר, שְׂאִינֶם חֲשׂוֹבִים לְפִי שְׂאִין דוֹחִין אֶת הַשֶּׁבֶת, וְאַחֵר בָּךְ, אֵף אֶת שְׁבִתִּי חֲלָלְתָּ, הֵם תִּרְתִּי דִּסְתָּרֶן אֶהְדְּדִי.

וְעַל זֶה אָמַר הַכְּתוּב (יחזקאל כב, ח) 'קֹדֶשִׁי בְּזִית וְאֶת שְׁבִתִּי חֲלָלְתָּ', דְּאֶמְרִינָן בְּרִישׁ מִסְכַּת יְבָמוֹת (ו, א), יָכוֹל יֵהָא בְּנֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ דּוֹחָה שְׁבִתָּה, תִּלְמּוּד לֹאֻמַּר (ויקרא יט, ל) 'אֶת שְׁבִתִּי

זרע שמשון המבאר

'אֶת שְׁבִתִּי תִשְׁמְרוּ וּמִקֹּדְשֵׁי תִירְאוּ' וְכוּ', מִלְּמַד הַכְּתוּב שֶׁאֵפִילוּ בַּמָּקוֹם כְּבוֹד הַמִּקְדָּשׁ, חִיבִין אֲתֵם בְּכַבּוּדִי וּלְשִׁמּוֹר הַשְּׁבִתָּה.¹

וְזֶהוּ - וְעַל פִּי זֶה יִתְבָּאֵר הַשִּׁיבוֹת בֵּין 'קֹדֶשִׁי בְּזִית', ל'אֶת שְׁבִתִּי חֲלָלְתָּ', שֶׁהִנְבִּיא מוֹכִיחַ אֶת יְרוּשָׁלַיִם, 'קֹדֶשִׁי בְּזִית', בְּלוֹמַר, שֶׁהִקְדָּשִׁים שְׁלִי, שֶׁהֵם הַמִּשְׁכָּן וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, אֵינֶם חֲשׂוֹבִים בְּעֵינֶיךָ, לְפִי שְׂאִין דוֹחִין אֶת הַשֶּׁבֶת עֲבוּר בְּנֵינֶם, וְלֹכֵן בְּזִית וּדְחִית אֹתָם, מִשּׁוֹם שֶׁהַשְּׁבִת חֲשׂוֹבָה יוֹתֵר מֵהֶם. וְאִלּוּם הִרִי אֶחָד בָּךְ - אַחֲרֵי שְׁבִיתָה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אֵף 'אֶת שְׁבִתִּי חֲלָלְתָּ', וְהֵם תִּרְתִּי דִּסְתָּרֶן אֶהְדְּדִי - שְׁנֵי דְבָרִים שְׁסוּתֵרִים זֶה אֶת זֶה. שֶׁאִם בְּזִית אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְלֹא

הַמְבִּזָּה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׁבִת דּוֹחָה בְּנֵינֵינוּ, וְגַם מַחֲלֵל אֶת הַשְּׁבִת, סוֹתֵר אֶת עֲצוּמוֹ

וְעַל זֶה אָמַר הַכְּתוּב בְּנִבְאוֹת יִחְזָקְאֵל, שְׁבָה הוּא מוֹכִיחַ אֶת יְרוּשָׁלַיִם עַל עֲוֹנוֹתֶיהָ, שֶׁגִּרְמוּ לָהּ לִהְיוֹרֵב וּלְהַגְלוֹת אֶת בְּנֵיהָ (יחזקאל כב, ח), 'קֹדֶשִׁי בְּזִית וְאֶת שְׁבִתִּי חֲלָלְתָּ'. וְצָרִיךְ בִּיאֹר, מֵהִי הַשִּׁיבוֹת בֵּין שְׁתֵּי הָעֲוֹנוֹת שֶׁנִּכְתְּבוּ בַּפְּסוּק זֶה, שֶׁהֵם בִּיזוּי קֹדֶשִׁי ה' וְחִלּוּל הַשְּׁבִתוֹת.²

וְיֵשׁ לְבֹאֵר, בַּהֲקֵדֶם מֵהַ דְּאֶמְרִינָן בַּגִּמְרָא בְּרִישׁ מִסְכַּת יְבָמוֹת (ו, א), יָכוֹל יֵהָא בְּנֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ דּוֹחָה שְׁבִתָּה - שִׁיחָה מוֹתֵר לְחַלֵּל אֶת הַשְּׁבִת בְּשִׁבְלִי קִיּוֹם מִצּוֹת מִלֹּאכֶת בְּנֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ,³ תִּלְמּוּד לֹאֻמַּר (ויקרא יט, ל)

ציונים ומקורות

הַשְּׁבִת בְּשִׁחִיתָתָהּ וּבַהֲפִשְׁטָהּ, שֶׁהִרִי אֵינֶם קִרְבִּים. וְזֶה לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ נִתְחוּמָא (פֶּרֶשׁת תְּרוּמָה סִימָן א), 'קֹדֶשִׁי בְּזִית וְאֶת שְׁבִתִּי חֲלָלְתָּ', לְמַה מְבִזָּה אֶת הַקְּדָשִׁים, שְׂאִינוּ יוֹדְעִים לְשִׁמּוֹר שְׁבִתָּה. וּבְעֵתֶרֶת צָבִי (עַל הַתְּחִינוּמָא, שֶׁם אוֹת שֶׁ) בִּיאֹר, שֶׁכְּשִׁרְוָה שְׁעוֹשִׂים עֲבוּדָה בַּמִּקְדָּשׁ בְּשְׁבִתָּה, הוּא סוֹכֵר שְׂאִין צָרִיךְ לְשִׁמּוֹר הַשְּׁבִתָּה, וְזֶהוּ סִימָן שֶׁמְבִזָּה אֶת הַקְּדָשִׁים, שֶׁאִם לֹא כֵן, הִיָּה מִשִּׁים אֶל לִבּוֹ שֶׁקְדוּשַׁת הַקְּדָשִׁים מִבְּטֵלָה אֶת הַשְּׁבִתָּה בַּמִּקְדָּשׁ. וְרָאָה עוֹד שֶׁם, בִּיאֹר נוֹסֵף. וְכֵן בִּיאֹר בַּסֵּפֶר בְּדֶרֶךְ אֱלֹשׁוֹן (יחזקאל שֶׁם כב ד"ה קֹדֶשִׁי, נב, ב). יג. לְשׁוֹן הַגִּמְרָא, יָכוֹל יֵהָא בְּנֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ דּוֹחָה שְׁבִתָּה, תִּלְמּוּד לֹאֻמַּר 'אֶת שְׁבִתִּי חֲלָלְתָּ' וּמִקְדָּשִׁי תִירְאוּ, כּוֹלֵם חִיבִין בְּכַבּוּדִי. [וְעֵינֵין שֶׁם בַּהֲמִשְׁךְ הַגִּמְרָא, מְדוּעַ הוּצָר לְמִיּוֹד זֶה, וְהִרִי אֵין עֲשֵׂה דוֹחָה לֹא תַעֲשֶׂה שֵׁשׁ בּוֹ כְּרֵת]. יד. הִרְאָם (ויקרא יט, ג - בְּפִירוּשׁ הַשֵּׁנִי) בִּיאֹר, שֶׁמִּשּׁוֹם שְׁבִינֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ דּוֹמָה לְצוֹרֵךְ גְּבוּהָ, הֵינּוּ סְבוּרִים לֹאֻמַּר שִׁיבּוֹא עֲשֵׂה שֶׁל בְּנֵינֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְיִדְחָה עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה דְשְׁבִתָּה, כְּפִי שֶׁמְקִרְבִּים בְּשְׁבִתָּה קִרְבָּנוֹת פֶּסַח וְתַמִּיד. וְכֵן כְּתָב בַּקֶּרְבֵּן אַחֵר (קְדוּשִׁים פֶּרֶשׁה ג פ"ז). וְרָאָה עוֹד, בְּעֵרוֹךְ לִגְר (יְבָמוֹת שֶׁם ד"ה תִּתִּי). טו. זֶה לְשׁוֹן רִשְׁי בְּשִׁבוּעוֹת (טו, ב ד"ה אֵין בְּנֵין), אֲתֵם

בְּרִאשִׁית, ע"כ. וְהֵינּוּ, שֶׁהַפְּסוּק 'שִׁשֶּׁת יָמִים תַּעֲבֹד' וְגו', הוּא כְּעֵין הַקְּדָמָה וְתַנְאִי לַפְּסוּק הַבָּא 'וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת' וְגו'. וְכֵן מְבֹאֵר גַּם מְדַבְּרֵי רַבֵּינוּ, אֲלֵא שְׁפִירֵשׁ אֶת הַהֲקָדָמָה וְהַתְּנָאִי בְּאוֹפֵן אַחֵר. ט. לְכַאוּרָה אֵין מוֹבֵן הַשִּׁיבוֹת בֵּין הַדְּבָרִים שֶׁכְּתָב רַבֵּינוּ לְעִיל, לְבִין דְּבָרֵינוּ דְּלֵהֲלֵן. וְנִרְאָה שִׁישׁ כָּאֵן אִיזָה ט"ס, וְכָאֵן מִתְחִיל רַבֵּינוּ עֵינֵין חֲדָשׁ, לְבֹאֵר הַפְּסוּק 'קֹדֶשִׁי בְּזִית' וְגו'. וְעֵינֵין זֶה שִׁיךְ לְמַה שֶׁכְּתָב רִשְׁי בַּפֶּרֶשְׁתָּנוּ (שְׁמוֹת לָה, ב) שֶׁהַכְּתוּב הַקְּדָשִׁים שְׁמִירַת שְׁבִתָּה לְמִלְאכַת הַמִּשְׁכָּן, לְלַמֵּד שֶׁמִּלְאכַת הַמִּשְׁכָּן אֵינָה דוֹחָה אֶת הַשְּׁבִתָּה. וְצ"ע. וְאִפְשָׁר שֶׁלְּדַבְּרֵינוּ כָּאֵן יֵשׁ שִׁיבוֹת לְהַמּוֹבָא לְעִיל בְּתַחֲלִיל דְּרוּשׁ א', בְּעֵינֵין דְּחִית הַמִּשְׁכָּן מִפְּנֵי הַשְּׁבִתָּה. י. רָאָה רַבֵּינוּ חֲנַנְאֵל (תַּעֲנִית ה', א ד"ה עַד מַתִּי) בְּשֶׁם מְדַרְשׁ חוּזִית, שֶׁבְּפִרְשָׁהּ זֶה הוֹכִיחַ יִחְזָקְאֵל הַנְּבִיא אֶת יִשְׂרָאֵל עַל כַּד מִינֵי עֲבִירוֹת. יא. רָאָה רַד"ק שֶׁם, שְׁפִירֵשׁ שְׁבִיזוֹ אֶת הַקְּדָשִׁים, בְּכֶךְ שֶׁהִבְיָאוּ קִרְבָּנוֹת מִבְּהֵמֹת גְּזוּלִים וּפְסָחִים וְעוֹרִים, שֶׁזֶה דֶּרֶךְ בִּזְיוֹן. אֲמַנֵם מְדַבְּרֵי רַבֵּינוּ בַּהֲמִשְׁךְ נִרְאָה, שֶׁ'קֹּדֶשִׁי בְּזִית' הֵינּוּ הַמִּשְׁכָּן וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ עֲצֻמָּם. יב. הַחֻזְקוֹנִי (בַּמִּדְבָּר כח, יט) פִּירֵשׁ הַשִּׁיבוֹת, שֶׁאִם יִבְזוּ אֶת הַקְּדָשִׁים עַל יְדֵי שִׁיחָה וְקִרְבָּנוֹת בְּעִלֵי מוֹמֵין, הִרִי אֲתֵם מַחֲלִילִים אֶת

ד

פְּסוּק (שמות לה, כו) 'וְכָל הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לָבֶן אֶתְנָה בְּחֻמָּהּ וְכו'.

קָשָׁה, שְׁהָרִי אִם 'נָשָׂא לָבֶן אֶתְנָה' מִקְרִי שָׁהֶם בְּרִשׁוֹת לָבֶן, וְזוֹהִי מִדַּת הַרְשָׁעִים,

בְּרִאִיתָא בִּינְלָקוּט (פרשת נח רמז סא), עַל פְּסוּק (בראשית ח, כא) 'וַיֹּאמֶר ה' אֵל לָבֹן, הַצַּדִּיקִים לָבֶם בְּרִשׁוֹתָם, וְהַרְשָׁעִים הֵם בְּרִשׁוֹת לָבֶם.

פסוק 'וְכָל הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לָבֶן אֶתְנָה' וכי' ב'חכמה' וכי'

זרע שמשון המבאד

על עצמך, שגם מה שבזית את בית המקדש, אינו משום שהשבת חשובה יותר, אלא מפני שאין אתה חושש כלל לכבד שום דבר המקודש להקב"ה.

היה חשוב בעיניך, כיון שאין בניינו דוחה את השבת, היה לך לכל הפחות לשמור את השבת שחשובה יותר מהמקדש, ואילו אתה חללת אף את השבתות. ובכך אתה מוכיח

ד

המתאווה לאיזו אומנות הרי זה סימן שהוא מוכן לה בטבעו

ותאוותם, לעשות אף מה שהוא נגד השכל, **בְּרִאִיתָא בִּינְלָקוּט** (שמעוני פרשת נח רמז סא)^נ, עַל הַפְּסוּק (בראשית ח, כא) 'וַיֹּאמֶר ה' אֵל לָבֹן, הַצַּדִּיקִים לָבֶם בְּרִשׁוֹתָם - הַצַּדִּיקִים לָבֶם וַיִּצְרֵם בְּרִשׁוֹתָם לַהֲכַנִּיעוֹ, שֶׁהַצַּדִּיקִים נִמְשָׁכִים אַחֵר רִצּוֹן ה' וּמְכִרִיחִים חֶפֶץ לָבֶם שִׁיְהִיָּה לִפִּי הַדַּעַת וְהַשְׁכָּל, וְלִכְנֹן יִהְיֶה מֵאִמְרָם אֵלֶיךָ וְעֵלֶיךָ, כְּלוֹמֵר, שֶׁגִּזְרֵם עֲלֵיךְ לַהֲטוֹת אֶל הָרָאיוֹ וְהַצַּדִּיק^נ, וְאֵלֶיךָ אֲצֵל הַרְשָׁעִים הוּא לַהֲפֹךְ, שֶׁהֵם עֲצֻמָּם, וְשִׁכְלָם, נִמְסְרִים בְּרִשׁוֹת לָבֶם - שֶׁהֵם מְשׁוּעָבְדִים וְנִכְנָעִים לִיצְרָם, לַעֲשׂוֹת כָּל מַה שֶׁלִּיבָם מֵתֵאוּהוּ, אִם הוּא נִגַּד הַשְׁכָּל. וְאִם כֵּן קָשָׁה, הֵיכָן

דקדוק בלשון הפסוק 'נשא לבן אותנה'

כתוב בפסוק (שמות לה, כו) 'וְכָל הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לָבֶן אֶתְנָה בְּחֻמָּהּ טוֹו אֶת הָעֵצִים'.

קָשָׁה - יש להקשות על לשון הפסוק, שְׁהָרִי אִם 'נָשָׂא לָבֶן אֶתְנָה' - שֶׁהֵלֵךְ שֶׁלֵּהֵן מִשְׁךְ אוֹתָן לַעֲשִׂיָּה זֶה וְנִמְשָׁכִי אַחֲרָיו לַעֲשׂוֹת כֵּן, מִקְרִי - הִרִי זֶה נִקְרָא שָׁהֶם - הַנָּשִׁים הֵן בְּרִשׁוֹת לָבֶן - יִצְרֵן הָרַע וְתֵאוּתָן, שֶׁמְשׁוּעָבְדוֹת לַעֲשׂוֹת כָּל מַה שֶׁיִּצְרֵן חֶפֶץ, וְהִרִי זֶה מִדַּת הַרְשָׁעִים, שֶׁאֵינֶם שׁוֹלְטִים עַל יִצְרָם, אֲלֵא אֲדַרְבָּה הֵם נִכְנָעִים לִיצְרָם

ציונים ומקורות

תואר שהוסיף להביא פירושים נוספים. וזה לשון הבינה לעתים (דרוש סא ד"ה ואפשר), והכוונה פשוטה, שהצדיקים משעבדים את הלב, שהוא מקור הכוח המתעורר ושורש התאוה, שייכנע אל השכל לשמור משמרתו, באשר השכל הוא עיקר הוויית האדם, מהותו וחיותו האמיתית. והרשעים הם בהפך, כי הם, דהיינו, מהותם ועצמותם, שהוא השכל והחלק המעולה שבנשמה, משתעבד ונכנע אל הלב המתעורר אל התאוות הגשמיות, ויעשה מה שלבו חפץ, וכל אשר תשאלנו נפשו הבהמית כחפצה. ובתפארת שלמה (לחמשה עשר באב, ד"ה מי יתן) פירש, שהלב שלהם הוא ברשותם להטות אותו לטובה, והם מכריחים את ליבם לעשות מה שהשכל גוזר, לפי

והמקדש חייבין בכבודי שהזהרתי על השבת. ובביאור הלימוד מהפסוק, ראה רש"י (יבמות ה, ב ד"ה כולכם) וקרבן אהרן (קדושים פרשה ג פ"ז). א. לשון הילקוט, הרשעים הן ברשות ליבן, 'אמר נבל בלבו' (תהלים יד, א), 'ויאמר עשו בלבו' (בראשית כז, מא), 'ויאמר ירבעם בלבו' (מלכים א יב, כו), 'ויאמר המן בלבו' (אסתר ו, ו). אבל הצדיקים ליבן ברשותן, 'וחנה היא מדברת על לב' (שמואל א א, ג), 'ויאמר דוד אל לבו' (שמואל א כז, א), 'וישם דניאל על לבו' (דניאל א, ח), דומין לבוראן 'ויאמר ה' אל לבו' (בראשית ח, כא). וכן הוא במדרש (ב"ר סז, ח). וכעין זה גם במדרש (שם לד, י). ב. על פי יפה תואר השלם ועין יוסף (ב"ר לד, י). וראה ביפה

בְּרִשׁוֹת לָבֶן, שָׁאם תַּעֲבֹר עַל דֶּת מִשָּׁה
וְיִהוּדִית, תִּצָּא מִבְּעֵלָה וְתַפְסִיד כְּתָבְתָּהּ
(ראה כתובות עב, א), וְלֹא תִמְצָא מִי שִׁישְׁאָנָה,

וַיֵּשׁ לִזְמַר, שֶׁהַנָּשִׁים אֵי אֶפְשָׁר שִׁיחֶיהָ
לָבֶן בְּרִשׁוֹתָן, שֶׁהָרִי רִשׁוֹת אַחֲרִים
עֲלֶיהָ (קידושין ל, ב). וּמִמַּעַם זֶה אֵינָן נִמְי

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

וּמִמַּעַם זֶה שֶׁהַנָּשִׁים מְשׁוּעֲבֹדוֹת לְבַעֲלֵיהֶן,
הַנָּשִׁים אֵינָן נִמְי בְּרִשׁוֹת לָבֶן - יִצְרֵן הָרַע,
מִפְּנֵי שָׁאם הָאִשָּׁה תִּכְנַע לִיצְרָה הָרַע,
וּמִחֲמַת כֵּן הִיא תַּעֲבֹר עַל דֶּת מִשָּׁה - עַל
אִסּוּרֵי הַתּוֹרָה שֶׁכְּתוּבִים בַּתּוֹרָה מִשָּׁה רַבִּינוּ,
וְיִהוּדִית - אוֹ אִם תַּעֲבֹר עַל מִנְהַגֵּי הַצְּנִיעוּת
שֶׁקִּיבְלוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל עַל עֲצֻמָּן, אִף עַל פִּי
שִׁמְנָהִים אֱלֹהִים אֵינָם כְּתוּבִים בַּתּוֹרָה, תִּצָּא -
תִּתְּגַרֵּשׁ מִבְּעֵלָה וְתַפְסִיד אֶת כְּתָבְתָּהּ,
שֶׁבַעֲלָה יִהְיֶה רִשְׁאֵי לִגְרֵשָׁה בְּלִי לְשֵׁלֶם לָהּ
אֶת הַדָּמִים שֶׁהַתַּחֲיִיב בִּשְׁעַת נִישׁוּאִיהָ לְשֵׁלֶם
לָהּ אִם יִגְרֹשָׁנָה, כִּמוֹ שֶׁשֶּׁנִּינוּ (כְּתוּבוֹת עב, א),
וְלֹא תִמְצָא מִי שִׁישְׁאָנָה - מִי שִׁישָׁא אֹתָהּ
לֹאֲשָׁה, כִּיּוֹן שִׁתְּפָרְסָם שֶׁהִיא עוֹבֶרֶת עַל דִּינֵי
הַתּוֹרָה וְעַל מִנְהַגֵּי יִשְׂרָאֵל, וְגַם שְׂכִיּוֹן שֶׁלֹּא

כְּתוּב בַּפְּסוּק, שְׂדוּקָא אוֹתָן נָשִׁים שֶׁהִיוּ
מְסוּרוֹת בִּיד יִצְרֵן וְתַאֲוֹתָן, הֵן עֲסָקוּ
בְּמִלְאֶת הַמִּשְׁכָּן, וְטוּוּ אֶת הַצִּמְרָה שֶׁל
הַעֲזִיזִים.²

הָאִשָּׁה אֵין לִיבָה בְּרִשׁוֹתָהּ, וְגַם הִיא אֵינָה בְּרִשׁוֹת לִיבָה לַחֲטוּא
וַיֵּשׁ לִזְמַר, שֶׁמָּה שֶׁכְּתוּב כֹּאן 'וְכָל הַנָּשִׁים
אֲשֶׁר נָשָׂא לָבֶן אֶתְנָה בְּחֻמָּהּ', בַּעַל כְּרַחֵךְ
אֵין לִפְרָשׁוֹ שִׁיצְרֵן וְתַאֲוֹתָן נָשָׂא אוֹתָן, מִפְּנֵי
שֶׁהֵן הִיוּ בְּרִשׁוֹת לָבֶן, שֶׁהָרִי הַנָּשִׁים
הַנִּשְׁוֹאוֹת, אֵי אֶפְשָׁר שִׁיחֶיהָ לָבֶן בְּרִשׁוֹתָן -
שֶׁשְׂכָלָן יִשְׁלוּט עַל יִצְרֵן, שֶׁהָרִי הַרִשׁוֹת שֶׁל
אַחֲרִים - בַּעֲלֵיהֶן עֲלִיָּהֶן - בַּעֲלֵיהֶן שׁוֹלְטִין
עֲלֵיהֶן, לִפִּי שֶׁהֵן מְשׁוּעֲבֹדוֹת לָהֶם (קִידוּשִׁין ל,
ב), וְנִמְצָא שֶׁלִּיבֵן וְיִצְרֵן אֵינָן בְּרִשׁוֹתָן אֲלֹא
בְּרִשׁוֹת בַּעֲלֵיהֶן.

צִיּוֹנִים וּמִקּוּדוֹת

לִכְאוּרָה נִרְאָה שֶׁכִּמוֹ כֵּן יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל הַפְּסוּק
שֶׁנֶּאֱמַר בְּאֲנָשִׁים (שְׁמוֹת לו, ב) 'כֹּל אֲשֶׁר נָשָׂא לָבֶן
לְקַרְבָּהּ אֶל הַמִּלְאָכָה לַעֲשׂוֹת אִתָּהּ', אֲלֹא שֶׁהוּא מֵאוּחֵר
מִהַפְּסוּק שֶׁהִבִּיא רַבִּינוּ. וּבִתְרִירוֹתָיו שֶׁל רַבִּינוּ יוֹבֵן גַּם
כוּוֹנֵת הַפְּסוּק הָאִמּוֹר לִגְבֵי הָאֲנָשִׁים, שֶׁלֹּא הַתְּכוּיִן
הַפְּסוּק שֶׁהָאֲנָשִׁים בְּרִשׁוֹת לִיבָם. וְכֵן מְפֹרֵשׁ
בְּאַבְרָהָמָא (שְׁמוֹת לה), וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, 'לָכֵן אָמַר וְכוּ'
'וַיִּבְרָא כָל אִישׁ אֲשֶׁר נָשָׂא לָבֶן לְקָרֵב אֶל הַמִּלְאָכָה',
רָצָה לִזְמַר, שֶׁלֹּא הִיָּה בָּהֶם מִי שֶׁלֹּמֵד הַמִּלְאָכוֹת
הַהֵמָּה מִמִּלְמַדוֹ בְּהַרְגֵּל, אֲלֹא מִי שֶׁמִּצָּא בְּטַבְעוֹ הוּא
יֹדֵעַ לַעֲשׂוֹת כֵּן, וְיִגְבֶּה לָבֶן בְּרִיכֵי ה' לְבֹאֹר לִפְנֵי מִשָּׁה
וְלִזְמַר לוֹ, אֲנִי אַעֲשֶׂה כֵךְ וְכֵן מִמָּה שֶׁדִּבַּרְתִּי.
וְנִרְאָה לְבֹאֹר שֶׁאֵין לְדַקֵּק בִּלְשׁוֹן הַפְּסוּק (שְׁמוֹת כה,
ב) 'מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֹנוּ לָבֶן תִּקְחוּ אֶת תְּרוֹמָתִי',
שֶׁהוּא אִמּוֹר לַעֲנִין הַיְּדֻבָּה, וְרָצָה הַקְּבִי"ה שִׁיתֵּנוּ אֶת
הַיְּדֻבָּה גַּם בְּשִׁמְחָה וּבִנְדִיבוּת הַלֵּב [שֶׁלֹּא תִהְיֶה
הַנְּתִינָה בַּעַל כְּרַחוּ שֶׁל הַנּוֹתָן, וְלֹא תִהְיֶה נְתִינָה
גְּמוּרָה], אוֹלָם בְּעִנֵּין עֲשִׂית הַמִּלְאָכוֹת תִּתְּקַשֶּׁה רַבִּינוּ,
שֶׁבְּמֵה שֶׁצִּירֵן לַעֲשׂוֹת לִמְעַן מִלְּאֶכֶת הַמִּשְׁכָּן, מִדְּרֹעַ
יַעֲשׂוּ כֵן רַק מִי שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחֲרָיו לָבֶן, שׁוֹה מִדַּת הָרִשְׁעִים
שֶׁעוֹשִׂים רַק מֵה שֶׁלָּבָם אוֹמֵר לָהֶם. ד. לְשׁוֹן
הַמִּשְׁנָה, וְאֵלּוֹ יוֹצְאוֹת שֶׁלֹּא בְּכַתּוּבָה, הַעוֹבֶרֶת עַל דֶּת
מִשָּׁה וְיִהוּדִית, וְאִיּוֹ הִיא דֶּת מִשָּׁה, מֵאֲכִילָתוֹ שֶׁאֵינוֹ

שֶׁהֵם שׁוֹלְטִים עַל תַּאֲוֹת לִבָּבָם. ג. הָאֲלִשִּׁין
(שֵׁם לוה, כו) כֹּתֵב לִפְרָשׁ, שֶׁלָּכֵן הוֹסִיף הַפְּסוּק תִּיבַת
'בְּחֻמָּהּ', וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, וְלִהְיוֹת קִבְּלַת שִׁפְעַת כָּל אֶחָד
לִפִּי הַכְּתוּבָה, עַל כֵּן 'אֲשֶׁר נָשָׂא לָבֶן אוֹתָנָה בְּחֻמָּה',
שֶׁהוּא גִּדְרָה גְּדוֹלָה מִהַקּוּדָם, שֶׁהִלֵּב הִיָּה נוֹשָׂא אוֹתָן
קִלּוֹת כְּנֶשֶׁר לַעֲשׂוֹת רִצּוֹן אֲבִיהֶם שֶׁבִּשְׁמַיִם, טוּוּ אֶת
הַעֲזִיזִים שֶׁהִיא חֻמָּה יְתִירָה, כִּי הַעֲזִיזִים נְטוּוֹת עַל עֲצֻמָּן
בְּחַיִּים חִיּוֹת וְהִיא חֻמָּה רַבָּה. וְאָמַר 'בְּחֻמָּה' לְמָה
שֶׁיֵּשׁ סוּג מֵאֲשֶׁר לָבֶן נָשָׂא וְלֹא מִטּוֹבוֹ, וְהוּא כִּי
הַרְשָׁעִים הֵם בְּרִשׁוֹת לָבָם, כִּמָּה דָּאֵת אָמַר (אֶסְתֵּר ו, ו)
'וַיֹּאמֶר הוּא לְבָבוֹ, 'וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ לְבָבוֹ' (בְּרַאשִׁית כז,
מא). אֲךְ הוּא מִפְּאֵת פְּתִיּוֹת הָרִשָּׁע, וְעֲלִיו נִאֲמַר (מִשְׁלִי
א, כב) 'תֹּאבְבוּ פִתִּי, וְקִרְאָה (שֵׁם ט, יג) 'אֲשֶׁת
כְּסִילוֹת'. אֲךְ בּוֹזָה הוּא מִפְּאֵת חֻמָּה, וְזוֹהוּ 'אֲשֶׁר נָשָׂא
לָבֶן אוֹתָנָה בְּחֻמָּה' שֶׁהוּא לִיבָן אֶת גּוֹפֵן לַעֲשׂוֹת
אוֹתָם, וְהוּא בְּחֻמָּה לַעֲשׂוֹת הַטּוֹב בְּעִינֵי הַיּוֹצֵר, וְלֹא
בְּפִתִּיּוֹת כֹּכָל אֲשֶׁר לָבֶן נוֹשָׂא אוֹתָן שֶׁהֵן בְּרִשׁוֹת לָבֶן.
וְרָאֵה עוֹד בְּדְרוּשׁ שְׁמוּאֵל (פְּרִשְׁת וּקְהֵל ד"ה וְכָל)
שֶׁכְּתוּב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, 'וְכָל אִשָּׁה בִּידֵיהָ טוּוּ' (שְׁמוֹת לה
כה), קִשָּׁה, פְּשִׁיטָא בִּידֵים. שִׁמְעָתִי בְּשֵׁם שֶׁאֵר בִּשְׂרִי
הָרֵב הַגְּדוֹל רַבִּי שֶׁפְּטַל ש"ל ז"ל, דָּאִיתָא צִדִּיקִים
לִיבָם בְּרִשׁוֹתָם, וְרִשְׁעִים הֵם בְּרִשׁוֹת לִיבָם, זֶהוּ
שֶׁכְּתוּב חֻמָּת לֵב בִּידֵיהָ, הֵינִי בְּרִשׁוֹתָהּ. הֵנָּה

וְטַב לְמִיתָב טַן דּוּ מִלְמִיתָב אַרְמָלוּ (יבמות ק"ה, ב; קידושין מא, א), וְאִין לָךְ בְּשִׁרָה בְּנָשִׁים אֲלֵא הַעוֹשָׂה רְצוֹן בְּעֵלָה (ילקוט שמעוני שופטים רמז מב).

אָבֵל בָּאֵן הַכְּתוּב מִיִּירִי בְּאֻמָּנוֹת הַצִּירִיכָה חֲכָמָה יִתְרָה, כְּמוֹ שֶׁפֶרֶשׁ רִש"י עַל פָּסוּק זֶה, וְלִלְמֹד אֻמָּנוֹת כְּמוֹ זֶה, אֵינּוּ תִלּוּי בְּרָצוֹן הָאָדָם

לְשַׁעֲבֹד לְבוֹ וְעַצְמוֹ לְכָךְ, דִּדְלִמָּא לֹא יַעֲלֶה בִּידּוֹ לְפִי שְׂאִין לוֹ בְּטַבְּעוֹ הָאֻמּוֹן יָדִים הַצִּירִיכָה, וְאִפְּלוּ שְׂיִהִיָּה לְבוֹ בְּרִשּׁוֹתָ לֹא יוֹעִיל כְּלוּם. אָבֵל אִם הֵלֵב יִשְׁאֲנוּ לְלַמֵּד אֻמָּנוֹת זֶה, שְׁמַע מִיָּנָה, שְׂהוּא מוֹכֵן בְּטַבְּעוֹ לְלַמְּדוֹ אִם יִרְצֶה לְמַרְחָ, וְעַל זֶה אָמַר הַכְּתוּב 'וְכָל הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לְבֵן' וְכו'.

זרע שמשון המבאד

ותאות ליכן נשא אותן, אָבֵל בָּאֵן הַכְּתוּב מִיִּירִי בְּאֻמָּנוֹת שֶׁל טוּוִיית הַצִּמְר שֶׁל הַעֲזִים, הַצִּירִיכָה חֲכָמָה יִתְרָה, כְּמוֹ שֶׁפֶרֶשׁ רִש"י עַל פָּסוּק זֶה, שֶׁהַנָּשִׁים^ז הִיוּ טוֹוֹת אֶת הַצִּמְר מֵעַל גְּבִי הַעֲזִים. וְלִלְמֹד אֻמָּנוֹת הַיָּדִים הַנִּצְרָת לְמַלְאכָה כְּמוֹ זֶה, אֵינּוּ תִלּוּי בְּרָצוֹן הָאָדָם לְשַׁעֲבֹד לְבוֹ וְעַצְמוֹ לְכָךְ, דִּדְלִמָּא לֹא יַעֲלֶה בִּידּוֹ - לֹא יַצְלִיחַ בִּכְךָ, כִּפִּי שְׂאִין לוֹ בְּטַבְּעוֹ אֶת הָאֻמּוֹן - הַרְגַּלַּת הַיָּדִים הַצִּירִיכָה לְאוּמָנוֹת כְּזוֹ. וְאִפְּלוּ שְׂיִהִיָּה לְבוֹ בְּרִשּׁוֹתָ - שִׁיזְרוּ הָרַע וְתַאוּתוֹתָיו, יִהְיוּ מְשׁוּעָבָדִים וְנִכְנָעִים לְשַׁכְּלוֹ וּלְרַצוֹנוֹתָיו הַטּוֹבִים, לֹא יוֹעִיל בִּכְךָ כְּלָם לְלִימּוּד הָאוּמָנוֹת.

אָבֵל אִם הֵלֵב הַרְצוֹן שֶׁלוּ יִשְׁאֲנוּ - שֶׁמַּעֲצָמוּ יִרְגִישׁ, שֶׁהוּא חִפֵּץ וּמַתְאוּה לְלִמּוּד אֻמָּנוֹת זֶה, שְׁמַע מִיָּנָה - מוֹכֵן מִכָּךְ, שְׂהוּא מוֹכֵן בְּטַבְּעוֹ לְלַמְּדוֹ אִם יִרְצֶה לְמַרְחָ בְּלִימּוּד. וְעַל זֶה אָמַר הַכְּתוּב 'וְכָל הַנָּשִׁים

יִהְיוּ בִידָה מַעוֹת, שֶׁהִרִי לֹא תִקְבַּל אֶת דְּמִי כְּתוּבָתָהּ, לֹא יִרְצוּ לְהַנְשֵׂא לָהּ^ח, וְטַב לְמִיתָב טַן דּוּ, מִלְמִיתָב אַרְמָלוּ - עֵדִיף בְּעִינֵי אִשָּׁה לְהַנְשֵׂא לְבַעַל, אִף שֶׁהוּא מִהַפְחוֹתִים שְׁבָאנָשִׁים, מֵאֲשֶׁר לַחֲיוֹת לְבִדָּה כְּמוֹ אֶלְמָנָה (יבמות ק"ה, ב; קידושין מא, א)^י, וּמַחֲמַת הַפַּחַד שִׁיגְרִשְׁנָה בַּעֲלָה וְתִישָׂא גִלְמוּדָהּ, הָאִשָּׁה אֵינָה נִמְסַרַת בְּרִשּׁוֹת יִצְרָה הָרַע לְעַבּוֹר עַל דִּינֵי הַתּוֹרָה וּמִנְהַגֵּי בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא הִיא מִשְׁתַּעֲבֵדַת לְעִשּׂוֹת רְצוֹן בַּעֲלָהּ, וְלִהְתַּנְהֵג בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וּמִנְהַגֵּי הַצִּנִּיעוּת שֶׁל בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל. וְעוֹד, שְׂאִין לָךְ בְּשִׁרָה בְּנָשִׁים אֲלֵא הַעוֹשָׂה רְצוֹן בְּעֵלָה (ילקוט שמעוני שופטים רמז מב)^י, וְעַל כֵּן כָּל אִשָּׁה נִשּׁוּאָה, אֵינָה בְּרִשּׁוֹת לְבָהּ וְיִצְרָה, אֲלֵא הִיא בְּרִשּׁוֹת בַּעֲלָהּ, וְלִיכָה מַתְאוּה לְעִשּׂוֹת רַק מֵה שֶׁהוּא רְצוֹנוֹ^י.

^י נִשָּׂא לְבֵן בַּחֲכָמָה - חֲשֵׁק לִבֵּן לְעִשּׂוֹת אוֹמָנוּת קִשָּׁה

וְעַל כֵּן בּוֹדָאֵי שֶׁמָּה שֶׁכְּתוּב בַּתּוֹרָה 'אֲשֶׁר נָשָׂא לְבֵן אֶתְנָה', אֵינּוּ הַכּוּוֹנָה שִׁיזְרֵן הָרַע

ציונים ומקורות

גופים, משבת אלמנה. ז. לשון הילקוט, וכי מה טיבה של יעל שבאת תשועה גדולה על ידה, אמרו אשה כשרה היתה, ועושה רצון בעלה, מכאן אמרו, אין לך אשה כשרה בנשים, אלא אשה שהיא עושה רצון בעלה. ח. וזה לשון הרמב"ם (הלכות אישות פט"ו ה"ב), וכן צו חכמים על האשה, שתהיה מכבדת את בעלה ביותר מדאי, ויהיה לו עליה מורא, ותעשה כל מעשיה על פיו, ויהיה בעיניה כמו שר או מלך, מהלכת בתאוות לבו, ומרחקת כל שישנא. ט. לשון רש"י, טו' את העזים, היא היתה אומנות יתירה, שמעל גבי העזים טווין אותן. י. נראה שכונת

מעושר, ומשמשתו נדה, ולא קוצה לה חלה, ונודרת ואינה מקיימת. ואיזוהי דת יהודית, יוצאה וראשה פרוץ, וטווה בשוק, ומדברת עם כל אדם. נדמי הכתובה, הם מאתים וזו לבתולה, ומאה וזו לבעולה. ה. ראה בכתובות (פד, א), לכתובת אשה משום חינא, ופירשו התוספות (ד"ה לכתובת) בשם רבינו חננאל, שימצאו הנשים חן בעיני האנשים, ויהיה להן קופצים יותר. וכתבו, שכן משמע בערוך ובירושלמי. אמנם רש"י (שם) ביאר בענין אחר. ו. זה לשון רש"י (קידושין שם ד"ה דאמר ר"ל), משל הוא שהנשים אומרות על בעל כל דהו, שהוא טוב לשבת עם שני

ה

פסוק 'והנשאים הביאו' (שמות לה, כו ופרוש רש"י). **אמר רבי נתן, מה תחלה, ולא עשו כן בגדבת המשכן.**

זרע שמשון המבאד

אשר נשא לבן אתנה בכתמה טוו את העצים, שהנשים שלבן חשק ללמוד את חכמת טוויית הצמר מעל גבי העצים, על ידי

ה

טעמים לעונשם של הנשיאים שנחסר אות יו"ד משמם

חסרון ה'י"ד' על שלא התנדבו בראשונה לנדבת המשכן **ברש"י** על הפסוק (שמות לה, כז) **'והנשאים הביאו', תיבת 'והנשיאים' חסירה יו"ד, ובטעם הדבר, אמר רבי נתן, מה ראו**

ציונים ומקורות

המלאכות האלה ממלמד, או מי שאימן בהן ידיו כלל, אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן, ויגבה לבו בדרכי ה', לבא לפני משה לאמר לו, אני אעשה כל אשר אנני דובר, ע"כ. אולם יש חילוק ביניהם, שלפי הרמב"ן מקודם הרגיש האדם שבטבעו לעשות מלאכה זו, ואחר כך נשא לבו אותו, ויגבה לבו בדרכי ה', לקבל עליו לעשות המלאכה. אמנם לפירוש רבנו, מה שנשאו לבו, הכוונה שמצא חשק בלבו למלאכה זו, וזה עצמו היה סימן שבטבעו הוא מוכן לכך. וראה בהערה לעיל, דברי האברבנאל. **א.** מקור דברי רש"י, הוא בספרי (פרשת במדבר פ' מה). **ב.** לשון הפסוק, 'והנשאים הביאו את אבני השתם ואת אבני המלואים לאפור ולחשן'. **ג.** לשון רש"י, אמר רבי נתן, מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחלה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה, אלא כך אמרו נשיאים, יתנדבו עבור מה שמתנדבין, ומה שמחסיירים אנו משלימין אותו. כיון שהשלימו עבור את הכל, שנאמר (שמות לו, ז) 'והמלאכה היתה דים', אמרו, נשיאים מה עלינו לעשות, הביאו את אבני השתם וגו', לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחלה. ולפי שנתעצלו מתחילה, נחסרה אות משמם, 'והנשאים' כתיב. **ד.** כמו שכתוב בפרשת נשא (במדבר פרק ז). בספרי דבי רב (הרב דוד פארוז זצ"ל, על הספרי פיסקא מה) ביאר השאלה, מדוע הקדימו להביא הקרבנות קודם שנצטוו עליהם. ואילו אבני השתם לנדבת המשכן הם הביאו רק לאחר שנצטוו להביאם [עייין שם שדקדק כן מלשון הפסוק]. ובשפתי כהן (פרשת נשא ד"ה ויקריבו נשיא) דקדק, למה התחילו הם תחילה

רבינו היא, שבשאר אומנות לפעמים מה שהאדם אינו לומד אותה, הוא מפני שהוא הולך אחר יצרו ותאוותיו ועצלנותו, ואינו מתאווה ללמוד אומנות, אך אם היה כופה את יצרו ומשעבד תאוותיו לשכלו, היה יכול ללמוד האומנות. אמנם באומנות התלויה באימון הידיים, כמו טוויית הצמר מעל גבי העצים, גם אם יכפה את יצרו, יתכן שלא יוכל ללמוד, לפי שבטבעו אינו מוכן לאומנות זו. ורק אם הילב שלו נושא אותו, כלומר, שנמשך ללמוד אומנות זו, יש בכך סימן שהוא מוכן בטבעו לאומנות זו וראוי לו ללמוד אותה. ועל כן אמר הכתוב, שהנשים שנשא לבן אותנה בכתמה, כלומר, שהרגישו רצון וחפץ בלבבם להתעסק באומנות של טוויית הצמר מעל גבי העצים, למדו את האומנות ואכן טוו צמר זה. והשוה לדברי רבינו, את דברי החובת הלכות (שער הבטחון פ"ג) וזה לשונו, **ולכל אדם יש חפץ במלאכה או סחורה מבילתי זולתה, כבר הטביע האל לה בטבעו אהבה וחבה, וכן בשאר החיים, כמו שהטביע בטבע החתול צידת העכברים וכו', ועל הדמיון הזה תמצא מדות בני אדם וגופותם מוכנות לסחורות ולמלאכות. ומי שמוצא במדותיו וטבעו כוסף אל מלאכה מהמלאכות, ויהיה גופו ראוי לה, ויוכל לסבול את טרחו, יחזר עליה וישים אותה סבה להבאת מזונו ויסבל מתקו ומרירותה וכו'.** **יא.** כעין דברי רבנו פירש הרמב"ן (שם לה, כא) [על הפסוק האמור לגבי הנשים 'ויבאו כל איש אשר נשאו לבו'], 'אשר נשא לבן אותנה', כמו 'ויגבה לבו בדרכי ה' וזה לשונו, וטעם 'אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה' (שם לו, ב), כי לא היה בהם שלמד את

יֵשׁ לְדָקְדָק, טַעֲמָא מַאי גַעְנָשׁוּ בְּעֵנֶשׁ
זֶה, וּמָה מִדָּה בְּנִגְד מִדָּה אִיכָא.
וַיִּדְוַע, מָה שֶׁפָּתַח הָרֵב זֶלֶה"ה (ספר
 הליקוטס ישעיהו סימן לב ד"ה והיה),
שְׁבִנְתִּינִת הַצִּדְקָה יֵשׁ לֹא לְאָדָם לְכוֹן

אֶלָּא, אָמְרוּ, יִתְנַדְבוּ צָבוּר מָה שִׁיתְנַדְבוּ,
וּמָה שִׁיחֲסֹר אָנוּ מִשְׁלִימִין אוֹתוֹ, בִּין
שֶׁהִשְׁלִימוּ צָבוּר חֶפֶל, הִבִּיאוּ 'אֶבְנֵי הַשֹּׁהַם'
וְכוּ'. וּלְפִי שְׁנַתְעַצְלוּ מִתְחַלָּה, נַעֲדָרָה אוֹת
מִשְׁמָם, 'וְהַנְּשֹׂאִים' בְּתִיב, עַד כָּאן.

זרע שמשון המבאד

נחסרה אות יו"ד מִשְׁמָם - מתיבת
 'הנשיאים', כעונש על העצלות, ולכן
 'וְהַנְּשֹׂאִים' בְּתִיב בלי יו"ד, עַד כָּאן.

דקדוק בעונש חסרון אות יו"ד

וַיֵּשׁ לְדָקְדָק בְּדַבְרֵי רַשִׁי, דְּטַעֲמָא מַאי -
מָהוּ הַטַּעַם שֶׁנֶּעֱנְשׁוּ הַנְּשִׂאִים בְּדוּקָא בְּעֵנֶשׁ
זֶה שֶׁנֶּחְסַר אוֹת יו"ד מִשְׁמָם, וּמָה מִדָּה בְּנִגְד
מִדָּה - מִדַּת הָעוֹנֶשׁ הַדּוּמָה לַמִּדַּת הַחֲסָא,
אִיכָא - יֵשׁ בּוֹה, שֶׁהִרִי קִבְּבָה"ה מַעֲנִישׁ לְאָדָם
עַל עוֹנוֹתָיו, בְּדַבְרֵי הַדּוּמָה לַחֲסָא שֶׁעָשָׂה
(סנהדרין ז, א)¹, וּבִמָּה דוּמָה חֲסָרוֹן הַיּוֹד,
לָמָּה שֶׁהִתְעַצְלוּ הַנְּשִׂאִים לְהִבִּיֵּא אֶת נִדְבָה
הַמִּשְׁכָּן.²

חסרון היו"ד, נגד חסרון הנדבה הרמוזה ביו"ד

וַיֵּשׁ לְבָאָר, בַּהֲקָדָם מָה שִׁדְוַע, מָה
שֶׁפָּתַח הָרֵב הָאֶרֶץ זֶלֶה"ה (ספר הליקוטס
 ישעיהו סימן לב ד"ה והיה), **שְׁבִנְתִּינִת הַצִּדְקָה**
לְעֵנִי, יֵשׁ לֹא לְאָדָם לְכוֹן אֶת הַפְּסוּק (ישעיהו

לא התנדבו הנשיאים תחילה בנדבת המשכן
 - כשהתנדבו ישראל להביא תרומתם לבנין
 המשכן, אלא הביאו הנשיאים את נדבתם,
 רק לאחר שהביאו כל הציבור את נדבתם.¹
אֶלָּא הַתְּשׁוּבָה לִכְךָ הִיא, שֶׁבִּנְדַּבְתָּ הַמִּשְׁכָּן
אָמְרוּ הַנְּשִׂאִים בְּלִיבָם, יִתְנַדְבוּ צָבוּר
בְּתַחֲלִיל לְמַלְאֲכַת הַמִּשְׁכָּן מָה שִׁיתְנַדְבוּ -
מָה שִׁירְצוּ לְהִתְנַדֵּב מִמָּה שֶׁבְּרִשׁוֹתָם, וּמָה
שִׁיחֲסֹר לְמַלְאֲכַת הַמִּשְׁכָּן, אַחֲרֵי שִׁגְמָרוּ
הַצִּיּוּר לְהִתְנַדֵּב, אָנוּ מִשְׁלִימִין אוֹתוֹ.² וּפִינִין
שֶׁהִשְׁלִימוּ צָבוּר חֶפֶל, וְלֹא הִיָּה לְנְשִׂאִים מָה
לְהִבִּיֵּא לְצוּרֵךְ הַמִּשְׁכָּן, הִבִּיאוּ אֶת 'אֶבְנֵי
הַשֹּׁהַם וְאֵת אֶבְנֵי הַמַּלְאִים', לְצוּרֵךְ בְּגִיד
הַכֹּהֵן גָּדוֹל. וְכִיּוֹן שֶׁרָאוּ הַנְּשִׂאִים, שֶׁבִּשְׁבִּיל
שֶׁהִתְעַצְלוּ לֹא נִשְׁאָר לָהֶם מָה לְהִבִּיֵּא נִדְבָה
לְמַלְאֲכַת הַמִּשְׁכָּן, קִיבְּלוּ עַל עֲצָמָם,
שֶׁבַחנוֹכַת הַמִּזְבֵּחַ יִזְדְּרוּ, וַיְהִי הֵם
הַרְשָׁוִיִּים לְהַקְרִיב קִרְבָּנוֹת. וּלְפִי שְׁנַתְעַצְלוּ
הַנְּשִׂאִים מִתְחַלָּה בְּנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן, נַעֲדָרָה -

ציונים ומקורות

היהיה הדבר הזה ויאמר הנך ראה בעיניך ומשם לא
 תאכל, וכתוב (שם ז, כ) ויהי לו כן וירמסו אתו העם
 בשער וימת'. והאלשי"ך בספרו רוממות אל (תהלים
 סב, יג) ביאר הטעם לזה, למען יבין לשוב על ידי מה
 שלוקה. **ט**. ראה בזה בכלי יקר (והובאו דבריו
 בהערה להלן), וברוח חיים (להחיד"א, דרוש יד לשבת
 תשובה). **י**. זה לשון ספר הליקוטס, ויהיה
 מעשה הצדקה שלום, כבר ידעת, כי בעוונותינו
 הרבים, בגלות נפרדו איש מעל אחיו, ויה' מן י"ה.
 והנה על ידי הצדקה, הוא מקשר קב"ה בשכינתיה,
 ועולה ויה' לי"ה. וזה שכתוב 'ויהי' קשור להוי"ה,
 וזה גורם מעשה הצדקה. גם גורם זיווג יסוד ג"כ,
 שנקרא 'שלו"ם'. וזה גם כן על ידי מעשה הצדקה.
 ומורי ז"ל אמר בפסוק כוונה אחת בצדקה, והוא
 שיכיר כי זרוע אדם הנותן הוא בסוד וא", וה'
 אצבעות הנותן הם ה' ראשונה, והפרוטה שנותן היא

ולא עשו כבוד למשה ולאהרן. **ה**. שהרי
 מקודם כתוב (שמות לה, כא-כו) שכל האנשים והנשים
 הביאו את תרומת ה', ורק לאחר מכן (פסוק כז) כתוב
 'והנשיאים הביאו'. **ו**. לשון המדרש (במדבר'
 יב, טז), לפי שבשעה שאמר משה 'כל נדיב לב יביאו
 תרומת ה' ללמלאכת המשכן', ולא אמר לנשיאים, היה
 רע בעיניהם על שלא אמר להם להביא, אמרו, יביאו
 העם מה שיביאו ומה שיחסרו נמלא אנחנו. וראה
 בעץ יוסף, הטעם שהקפידו על כך. **ז**. דברי
 רש"י מכאן ואילך, הם על פי מדרש (במדבר' יב, טז).
ח. לשון הגמרא, מנין שכל מדותיו של הקדוש ברוך
 הוא מדה כנגד מדה, שנאמר (מלכים ב ז, א) 'ויאמר
 אלישע שמעו דבר ה' [וגו'] כעת מחר סאה סלת
 בשקל וסאתים שערם בשקל בשער שמרון, וכתוב
 (שם פסוק ב) 'ויען השליש אשר למלך שמעון על ידו
 את איש האלקים ויאמר הנה ה' עושה ארבות בשמים

וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצִּדְקָה שְׁלֹם^א (ישעיהו לב, יז),
וְהַפְרוּטָה שֶׁהוּא נוֹתֵן לְעַנִּי, הוּא רָמָז לַי"ד
שֶׁבַשֵּׁם וְכו'. וְכֵאן שֶׁהֵם לֹא הֵבִיאוּ צִדְקָתָם
וְנִדְבָתָם לָהּ, נִעְדְּרָה אוֹת יו"ד מִשְׁמָם.

וְעוֹד בְּדֶרֶךְ אַחֵר, אָמְרוּ בַּזֶּהָר (עיי' תיקוני
זוהר הקדמה יג, א; וזוהר פרשת תרומה קמט,
א), כִּי הַמִּשְׁכָּן הוּא רָמָז לְעוֹלָם הַזֶּה
וְלְעוֹלָם הַבָּא, וְהֵם שֶׁלֹא הֵבִיאוּ נִדְבָתָם

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְבֹאָר

ועל ידי זה נעשה כאילו ח"ו נחסר אות יו"ד
מהשם, לכך נענשו במדה כנגד מדה, ונִעְדְּרָה
נחסר אות יו"ד מִשְׁמָם^ב.

חסרון הי"ד, כנגד חלק בעולם הבא
שנחסר במניעה של נדבת המשכן

וְעוֹד יֵשׁ לְבֹאֵר הַטַּעַם שֶׁהַנִּשְׁאִיִּם נִעְנְשׁוּ
בְּדוּקָא בַּחֲסֻרַת אוֹת יו"ד מִשְׁמָם, בְּדֶרֶךְ
אַחֵר, בַּהֲקֵדָם מֵה שֶׁאָמְרוּ בַּזֶּהָר (עיי' תיקוני
זוהר הקדמה יג, א; וזוהר פרשת תרומה קמט, א)^א, כִּי
הַמִּשְׁכָּן הוּא רָמָז גַּם לְעוֹלָם הַזֶּה, וְגַם לְעוֹלָם
הַבָּא, לְפִי שֶׁכָּל פֶּרֶט וּפְרֻט מֵהַמִּשְׁכָּן וְכָלִיו,
רָמַז לְעַנִּיִּן מִסוּיִם בְּעוֹלָם הַזֶּה אוֹ בְּעוֹלָם

לב, יז)^א וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצִּדְקָה שְׁלֹם^א, לְפִי
שֶׁהֵם הוֹי"ה הַנִּרְמָז בְּתִיבַת וְהוֹי"ה, נִשְׁלָם
[מִלְשׁוֹן שְׁלֹם] עַל יְדֵי הַמַּעֲשֵׂה שֶׁל נִתְיַנֵּת
צִדְקָה. וְהֵינּוּ, מִפְּנֵי שֶׁהַפְּרוּטָה^ב שֶׁהוּא נוֹתֵן
לְעַנִּי, שֶׁהִיא דוּמָה לְנִקְוָה קִטְנָה, הוּא רָמָז
לְאוֹת יו"ד שֶׁבַשֵּׁם וְכו', שֶׁהִיא כְּמוֹ נִקְוָה
קִטְנָה, וְהַזְרָעָה שֶׁל נוֹתֵן הַצִּדְקָה, דוּמָה לְאוֹת יו"ד
שֶׁבַשֵּׁם, וְחֲמֵשׁ אֲצַבְעוֹתָיו שֶׁל הַנוֹתֵן, הֵם כְּנֶגֶד
הַה"א רִאשׁוֹנָה שֶׁבַשֵּׁם, וְחֲמֵשׁ אֲצַבְעוֹתָיו שֶׁל
הָעַנִּי הַמִּקְבֵּל הַצִּדְקָה, הֵם כְּנֶגֶד הַה"א
הָאַחֲרוֹנָה שֶׁבַשֵּׁם. וְכֵאן בְּנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן, שֶׁהֵם
הַנִּשְׁאִיִּם לֹא הֵבִיאוּ צִדְקָתָם וְנִדְבָתָם לָהּ,

ציונים ומקורות

שנחסר מהם אות יו"ד. יד. לשון התיקוני
זוהר, ו'תקונא דמשכנא הוה ציורא דעובדא
דבראשית וגנתא דעדן'. ואיתא בזוהר (פרשת תרומה
קמט, א; קסב, ב), ציורא דעובדא דבראשית, וציורא
דמשכנא, וציורא דבר נש - חד אינון. ובזוהר (פרשת
פקודי רכ, ב) איתא, כד ברא קודשא בריך הוא עלמא,
ברא ליה כגוונא דלעילא, למהוי עלמא דא בדיוקנא
דעלמא דלעילא וכו', וכלא אתרשים בעבידת משכנא
[- כשברא הקב"ה את העולם, ברא אותו כדוגמא של
מעלה, כדי שהעולם הזה, יהיה בדוגמת העולם
העליון המשובח וכו', והכל נרשם בעבודת המשכן].
ועוד אמרו (זוהר פרשת תרומה קכז, א), ברא דא
עובדא משכנא ואתבני דאיהו בדיוקנא דעלמא
דלעילא, ובדיוקנא דעלמא תתא [- בסוד זה נעשה
ונבנה המשכן, שהוא בדיוקן [-בצורה] של העולם
העליון, ובדיוקן של העולם התחתון]. ומבואר בזוהר
(פרשת פקודי רלא, ב), שבמלאכת המשכן עם כל פרטי
הכלים שנבנה ונתקן במקדש, נתקן דוגמתו אבר
פרטי בקומת השכינה. בזוהר (פרשת ויקרא ג, ב)
אמרו, ביומא דאיתקם משכנא לתתא, בההוא יומא
איתקם משכנא איתקא לעילא עימיה. באלשיך
(במדבר ז, א) כתב, המשכן היה בו דוגמא של מעלה
ושל מטה, והביא שבמדרש (במד"ר יב, טו) מבואר,
שכשהוקם משכן התחתון, הוקם משכן העליון הוא
משכן הנער. ועל כן, כל הדברים שהיו במשכן היו

בסוד יו', וה' אצבעות העני המקבל הרי ה', וזהו
והיה'. יא. לשון הפסוק, וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצִּדְקָה
שְׁלֹם וְעִבְדַת הַצִּדְקָה הַשָּׁקֵט וְכֻטֵּחַ עַד עוֹלָם.
יב. בשער מאמרי חז"ל (פירוש פרקי אבות פ"ב ד"ה
דע) כתוב כי דבר זה של הצדקה שהוא נותן, הוא
בחינת יו"ד. אך בספר הליקוטים (ישעיהו סימן לב ד"ה
והיה) איתא, והפרוטה שנותן היא בסוד יו'.
יג. היינו שהצדקה עצמה היא הפרוטה כנגד היו"ד,
והנשיאים לא הביאו הצדקה עצמה, ואילו שאר
האותיות שכנגד פרטי נתינתה, סובבים ותלויים
בעיקר הצדקה - הפרוטה. בפירוש זה מבאר רבינו,
שאות היו"ד שנחסר מהם, הוא נגד אות יו"ד שבשם
הויה". וראה ברכת מועדיך לחיים (להרב חיים פאלאגני
וצ"ל, ח"ב דרוש לחודש ניסן) שפירש בקיצור דברים,
כעין פירוש רבינו. וכדעת רבינו, גם דעת הכלי יקר
(שמות לה, כז), אלא שביאר באופן אחר וזה לשונו,
ומה שנחסר יו"ד דוקא וכו', לפי שאמר הקדוש ברוך
הוא (תהלים קא, ה) ג'בה עינים ורחב לבב אותו לא
אוכל, ואצל הנשיאים היתה בלי ספק רוח גאוה,
באומרם דרך התפארות מי ימלא מה שאנחנו
מחסרים, אבל אנחנו ממלאים כל מה שהציבור
מחסרים, על כן לקח הקדוש ברוך הוא משמם אות
יו"ד, כי רק אות זה מן השם הגדול היה חקוק
בשם, ואותו לקח ה' מהם לומר, אין כאן מקומו,
ע"כ. ועיין שם, שכתב גם טעמים נוספים למה

נְדוֹנו בַּחֲמוּרָה, שְׁנַעֲדָרָה יו"ד שְׁהוּא רָמֹז
לְעוֹלָם הַבָּא שְׁהוּא הַחֲמוּרָה.
אִי נָמִי, שְׁכָל יִשְׂרָאֵל הִבְיָאוּ מְמוֹנָם,
דְּהִינֵי מְמוֹן הָעוֹלָם הַזֶּה, לַעֲשׂוֹת

תַּחֲלָה לְמִלְאכַת הַמִּשְׁכָּן, חֲטָאוּ בְיו"ד
וְה"א (ראה מנחות כט, ב), וְקִיָּמָא לָן (כתובות
לב, ב), כְּדִי רִשְׁעָה אַחַת אֶתָּה מְחִיבֹ, וְאִי
אֶתָּה מְחִיבֹ מִשּׁוּם שְׁתֵּי רִשְׁעִיּוֹת. וְעַל כֵּן

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָד

על מעשה עבירה אחת^ט, מענישים אותו רק
באחד מהעונשים, והיינו בחמור משניהם.^פ
וְעַל כֵּן נְדוֹנו - נַעֲשׂוּ הַנְּשִׂאִים בַּחֲמוּרָה -
בעונש החמור, שְׁנַעֲדָרָה - נחסרה יו"ד
משמם, שְׁהוּא רָמֹז לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁהוּא
הַחֲמוּרָה, ולא נַעֲשׂוּ באות ה"א, שהיא כנגד
העולם הזה שהוא יותר קל.

נדבת ישראל מממון שטרחו להשיגו, חשובה מנדבת הנשיאים
אִי נָמִי - יש לפרש באופן אחר, למה
נחסר משמם אות יו"ד המרמז לעולם הבא.
והיינו משום שְׁכָל יִשְׂרָאֵל הִבְיָאוּ מְמוֹנָם,
דְּהִינֵי הַמְמוֹן שֶׁהִגִּיעַ לָהֶם עַל יְדֵי הַשְׁתַּדְּלוּת

הבא. ובגמרא (מנחות כט, ב)^ט אמרו שהעולם
הזה נברא באות ה"א, והעולם הבא נברא
באות יו"ד^ט, וְהָם - הַנְּשִׂאִים, שְׁכָל הִבְיָאוּ
נִדְבָתָם תַּחֲלָה לְמִלְאכַת הַמִּשְׁכָּן, הִמְרָמוּ
לעולם הזה ולעולם הבא, חֲטָאוּ וּפְגַמּוּ בְּאוֹת
יו"ד - נגד העולם הבא, וְבאוֹת ה"א נגד
העולם הזה, והיו ראויים להענש בשתי
האותיות^י, וְקִיָּמָא לָן - אמנם נפסק להלכה
בגמרא (כתובות לב, ב)^י, בכוונת הכתוב (דברים
כה, ב) 'כְּדִי רִשְׁעָתוֹ, שְׁכָדִי רִשְׁעָה אַחַת אֶתָּה
מְחִיבֹ, וְאִי אֶתָּה מְחִיבֹ מִשּׁוּם שְׁתֵּי
רִשְׁעִיּוֹת - באופן שאדם התחייב שני עונשים

ציונים ומקורות

להחסירה מהם, כנראה כוונת רבנו היא שמה שא
למצוא איזה רמז בשמם לאות ה"א ולהענישם בכך.
ואפשר שהכוונה היא שבלשון הפסוק 'והנשיאים
הביאו' אפשר היה להחסיר את האות ה"א
מ'והנשיאים'. יח. לשון הגמרא, אלמא קסבר
רבי יוחנן, כל היכא דאיכא ממון ומלקות ואתרו ביה,
מילקא לקי ממוןא לא משלם, מנא ליה לרבי יוחנן
הא, אמר קרא (דברים כה, ב) 'כדי רשעתו', משום
רשעה אחת אתה מחייבו, ואי אתה מחייבו משום
שתי רשעיות, וסמך ליה (שם פסוק ג) 'ארבעים יכנו'.
יט. כגון שגנב בשבת ממון ונתחייב במשיכתו
כשהוציאו מרשות לרשות בשבת, ומתוך כך נתחייב
מיתה וממון ברגע אחד. כ. רבינו כן מבאר
כדעת רבי יוחנן שם, הדורש מהסמיכות של 'כדי
רשעתו' ל'ארבעים יכנו', שאם התחייב ממון
ומלקות, הרי הוא לוקה ולא משלם. ונמצא שהוא
נענש בעונש החמור. ואף שעולא חולק שם, וסובר
שמשלם ואינו לוקה, מכל מקום, ההלכה היא כרבי
יוחנן, כמבואר ברמב"ם^כ וכסף משנה (הלכות נערה
בתולה פ"י ה"א). וכל זה כששני העונשים ננתחייב
בהם, הם ממון ומלקות. אבל אם נתחייב במיתה
וממון, לכולי עלמא נידון בחמורה ומת ואינו משלם,
שזה דין 'קים ליה בדרכה מיניה' [מעמידים את
החוטא על העונש החמור, ונפטר בכך מהעונש
הקל], המבואר בכמה מקומות בש"ס (כתובות לג, ב

מעין דוגמת העליון. ועוד הביא דברי המדרש (שם
יב, יג), שכל מה שהיה במשכן, היה כנגד כל מה
שנברא בימי בראשית, כמפורש במדרש כל הפרטים.
וכתב רבי עזרא (בפירוש המיוחס להרמב"ן, שיה"ש ב,
ד), המשכן נעשה על דרך העולם העליון - בנין
קודש הקדשים ששם השכינה שורה וכו', וכנגד
העולם הזה הוא המזבח החיצון שמקריבים עליו את
כל הקרבנות. וראה בזה ברבינו בחי" (שמות כה, ז).
ובשל"ה (ויקהל פקודי דרוש ויקהל אות ז) כתב לבאר
כיצד השבת ומשכן ענין אחד הם ורומזים לעולם
הבא. ובמדרש תלפיות (ענף בגדי כהונה) ביאר,
שהמשכן נעשה כדוגמת העולם בשביל לתקן העולם
מהקלקול שנגרם לו מחטא אדם הראשון.
טו. לשון הגמרא, כדדרש רבי יהודה בר רבי
אילעאי, אלו שני עולמות שברא הקדוש ברוך הוא,
אחד בה"י ואחד ביו"ד, ואיני יודע אם העולם הבא
ביו"ד והעולם הזה בה"י, אם העולם הזה ביו"ד
והעולם הבא בה"י, כשהוא אומר (בראשית ב, ד)
'אלה תולדות השמים והארץ בהבראם', אל תקרי
'בהבראם' אלא 'בה"י בראם' [הוי אומר, העולם הזה
בה"י, והעולם הבא ביו"ד]. טז. פירוש,
שהקב"ה חלק את שמו [י-ה-ו], והטיפ מכל אות ג'
טיפות, ומאותן טיפות נעשו מים ואש ואויר וכל
העולם כולו. על פי רש"י (שם ד"ה אחת), בשם ספר
יצירה. יז. אף שלכאורה אין בשמם אות ה"א

הַמְשָׁכֵן שֶׁהוּא סִימָן לְעוֹלָם הַבָּא. אָמֵנָּה
'הַנְּשִׂאִים הֵבִיאוּ אֶת אֲבְנֵי הַשֹּׁהַם'
שֶׁבָּאוּ לָהֶם דֶּרֶךְ גַּם (שמות לה, כו; יומא עה,
א), וְהֵינּוּ כְּמוֹ מִמּוֹן שֶׁל עוֹלָם הַבָּא. וּבְדִי
שֶׁלֹא תֵאמַר שֶׁנִּדְבַּתָּם גְּדוֹלָה מְנִדְבַת

יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם הֵכִי נַעֲדָרָה יו"ד מִשְׁמָם,
לִדְבַר שֶׁאֵין לָהֶם כָּל כֶּךָ זְכוּת עַל זֶה,
שֶׁהָרִי לֹא הֵבִיאוּ כָּלֹם מִמְּמוֹנָם, וְהִיו"ד
הוּא רָמָז לְעוֹלָם הַבָּא שֶׁנִּבְרָא בְּיו"ד
(מנחות שם).

זרע שמשון המבאד

שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, כְּדִי לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ אֶת
הַמְשָׁכֵן, שֶׁהוּא סִימָן לְעוֹלָם הַבָּא^{כא}. אָמֵנָּה
הַנְּשִׂאִים הֵבִיאוּ אֶת אֲבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֵת
אֲבְנֵי הַמִּילּוּאִים, שֶׁבָּאוּ לָהֶם בְּדֶרֶךְ גַּם מִן
הַשָּׁמַיִם, כַּמְבֹאֵר בַּגִּמְרָא (יומא עה, א)^{כב},
וְהֵינּוּ כְּמוֹ מִמּוֹן שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא^{כג}. וּבְדִי
שֶׁלֹא תֵאמַר, שֶׁנִּדְבַתָּם שֶׁל הַנְּשִׂאִים,
שְׂבָאָה מִהָעוֹלָם הַבָּא, לְצוּרֶךָ מִלֹּאכַת
הַמְשָׁכֵן שֶׁהוּא רִמּוֹז לְעוֹלָם הַבָּא, הִיא יוֹתֵר
גְּדוֹלָה וְחִשּׁוּבָה מִנִּדְבַת יִשְׂרָאֵל, שְׂבָאָה
מִמְּמוֹן שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵינָה דוּמָה
לְמַעַלְתָּ הַמְשָׁכֵן שֶׁהוּא כְּהָעוֹלָם הַבָּא.

מִשּׁוּם הֵכִי נַעֲדָרָה - נַחֲסַר אוֹת יו"ד
מִשְׁמָם, לִדְבַר שֶׁאֵין לָהֶם לְהַנְשִׂאִים כָּל כֶּךָ
זְכוּת עַל זֶה, שֶׁהֵבִיאוּ נִדְבָתָם מִמְּמוֹן
הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהָרִי לֹא הֵבִיאוּ כָּלֹם
מִמְּמוֹנָם, שֶׁהִשְׁגוּ עַל יְדֵי יִגְיַעְתָּם, אֲלֹא
מִמָּה שֶׁנִּפְלַח לָהֶם מִהַשָּׁמַיִם בְּלִי יִגְיַעָה^{כד},
וְהִיו"ד הוּא רָמָז לְעוֹלָם הַבָּא שֶׁנִּבְרָא
בְּיו"ד (מנחות כט, ב). וְרִמּוֹז לָהֶם בַּחֲסֻרֹן
יו"ד, שֶׁתְּרוּמָה זֹאת הִבָּאָה מֵעוֹלָם הַבָּא וְלֹא
מִמָּה שֶׁהָאָדָם מִפְּרִישׁ מִמְּמוֹנוֹ, מַעַלְתָּה
פְּחוּתָה מִהַתְּרוּמָה שְׂבָאָה מִמְּמוֹן עוֹלָם
הַזֶּה, שֶׁהָאָדָם נוֹדֵב מִמְּמוֹנוֹ^{כה}.

ציונים ומקורות

ועוד). כא. היינו שהוא 'גם' כנגד העולם הבא,
ובדברי רבינו לעיל בסמוך. שהוא כנגד העולם הזה
והעולם הבא, ובודאי הרמז כנגד העולם הבא הוא
החשוב ביותר. כב. לשון הגמרא, 'והנשיאים
הביאו את אבני השוהם', תנא, נשיאים [-עננים] ממש,
וכן הוא אומר (משלי כה, יד) 'נשיאים ורוח וגשם אין'.
כג. מבואר מדברי רבינו, שאף לפי דרשת הגמרא
שהעננים הביאו את אבני השוהם ואת אבני
המילואים, מכל מקום, אין מקרא יוצא מידי פשוטו
שנשיאי ישראל הביאו אותם, והיינו שהעננים הביאו
אותם אל הנשיאים, והנשיאים הביאו אותם לנדבת
המשכן. וכן מפורש בתרגום יונתן [על פי חתר יונתן]
(שמות לה, כז), שענני השמים הולכים לפישון ודולים
משם את אבני שוהם חזק ואת אבני המילואים
[ההשלמה] לשקע באפוד ובחושן, ומורידים אותם על
פני המדבר, הולכים נשיאי ישראל ומביאים אותם
לצורך המלאכה. וראה מהרש"א (יומא שם ד"ה נשיאים),
שלפי דרשת הגמרא, לא הביאו אותם נשיאי ישראל,
רק העננים הביאום מיד לנדבת המשכן. [ולכאורה
משמע כהמהרש"א, בפסיקתא זוטרות (ויקהל לה, כז)
זהו לשונה, 'והנשאים הביאו', יש אומרים, נשיאי
ישראל. ויש אומרים, ענני כבוד הביאום, כענין שנאמר
'נשיאים ורוח'. וצ"ע]. וראה בזה, בדרוש שמואל (ד"ה
והנשיאים) שהרחיב לבאר מקור הדברים וטעמם. וראה

בדברי החתם סופר שהובאו להלן בסמוך.
כד. הוזה לדברי רבינו כאן, מה שכתב רבינו
בפירושו לקהלת (אות לו) וזה לשונו, היורשים שאינם
טורחים בממונם, קל להם לבזוזה, וכן כל מי שאינו כל
כך טורח בממונו. ע"כ. וזה בדברי רבינו כאן, שלכן
לנשיאים לא נחשב כל כך הנדבה שהביאו, לפי שלא
טרחו להשיגה כמו שאר ישראל, ועל כן היה יותר קל
להם לנדבם למלאכת המשכן. והנה זה לשון
התניא (ליקוטי אמרים פל"ז), בצדקה שאדם נותן מיגיע
כפיו, הרי כל כח נפשו החיונית מלוכב בעשיית
מלאכתו, או עסק אחר שנשחקר בו מעות אלו,
וכשנותן לצדקה, הרי כל נפשו החיונית עולה לה.
וגם מי שאינו נהנה מיגיעו, מכל מקום, הואיל ובמעוֹת
אלו היה יכול לקנות חיי נפשו החיונית, הרי נותן חיי
נפשו לה', ע"כ. ועל פי זה ניתן לבאר דברי רבינו בשני
אופנים נוספים. א. שנדבת ישראל מממונם שבא להם
על ידי יגיעה, חשובה יותר, לפי שבכך נחשב להם,
שגם כל טרחתם להשיג את הממון, עולה לה', מה
שאינן כן נדבת הנשיאים, שנדבו מה שבא להם בלי
טורח. ב. נדבת ישראל חשובה יותר, לפי שנדבו
מממונם, שהיו יכולים להחיות בהם את נפשם, מה
שאינן כן נדבת הנשיאים, שבאה מדבר שנפל משמים
רק לצורך המשכן, ולא היו יכולים להחיות בו את
נפשם. כה. באור החיים (שמות כה, ז) כתב

וְעוֹד בָּא שְׁלִישִׁיהָ, בְּמָה שֶׁמְצִינוּ בְּאוֹתִיּוֹת רַבִּי עֲקִיבָא (אות י'),
אִין יו"ד אֶלָּא יָד, וְאִין יו"ד אֶלָּא
מָנָה, שְׁנַאמֵר (בראשית מג, לד) 'וַתֵּרֶב
מִשָּׁאת בְּנִימָן מִמִּשָּׁאת כָּלֶם חֲמִשׁ יָדוֹת'. וּלְפִי שֶׁהֵם לֹא הֵבִיאוּ מָנָה
לְנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן, נִעְדְּרָה יו"ד, דְּאִין
יו"ד אֶלָּא יָד.

זרע שמשון המבאר

שקיבל בנימין מיוסף, היתה גדולה ומרובה
חמש פעמים, מהמנות שקיבלו אחיו.^א

ועל פי זה מבואר, שְׁלִפִי שֶׁהֵם -
הנשיאים, לֹא הֵבִיאוּ מָנָה - מתנה מנכסיהם,
לְנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן מתחילה^ב, ולכך נִעְדְּרָה -
נחסרה משמם אות יו"ד, הרומזת על מנה -
מתנה, משום דְּאִין יו"ד אֶלָּא יָד, ואין יד
אלא מנה, שרמזו להם שנעשו מחמת
שחסרו המנה^ג.

ציונים ומקורות

כו. מליצה זו, על פי הפסוקים בישיבה, 'וְעוֹד בָּא
עֲשָׂרָה' (ו, יג), 'בְּיָמֵינוּ הָיָה יִשְׂרָאֵל שְׁלִישִׁיהָ
לְמִצְרַיִם' (יט, כד). כז. רבינו מבאר שלשה
פירושים ברמזי אות יו"ד, א. שהיא אחת האותיות
של השם הקדוש הו"ה. ב. שהיא מרמזת לעולם
הבא שנברא באות יו"ד. ג. שהיא מרמזת למתנה
שלא נתנו. אלא שהפירוש השני נחלק לשני ביאורים.
כח. נדפס באוצר המדרשים (עמוד 416). אותיות
דרכי עקיבא, הוא מדרש שדרש התנא רבי עקיבא,
על האותיות של הא"ב. כט. לשון האותיות
דרכי עקיבא, יו"ד, אל תקרי יו"ד אלא יד, מלמד
שזהו יד ושם טוב שעתיד הקדוש ברוך הוא ליתן
להם לצדיקים לעולם הבא בירושלם ובבית המקדש,
שנאמר (ישעיהו נו, ה) 'ונתתי להם בביתי ובחומותי
יד ושם טוב', וגו', ואין ביתי אלא בית המקדש,
שנאמר (שם פסוק ז) 'כי ביתי בית תפלה'. ואין חומות
אלא ירושלם, שנאמר (ישעיהו סב, ו) 'על חומותיך
ירושלם' וגו'. ואין יד אלא מנות שנאמר (בראשית מג,
ד) 'חמש ידות'. ה. לשון הפסוק, 'וַיֵּשֶׁא מִשָּׁאת
מֵאֵת פָּנֵיו אֶלֶהֶם וַתֵּרֶב מִשָּׁאת בְּנִימָן מִמִּשָּׁאת כָּלֶם
חֲמִשׁ יָדוֹת וַיִּשְׁתֶּנוּ וַיִּשְׁכְּרוּ עִמָּו'. נראה
שרבי עקיבא פירש ש'חמש ידות', היינו כמו 'חמש
מנות'. ז. פירוש, שמה שהביא את אבני
השוהם ואבני המילואים, היה רק לבסוף. וגם שאלה
לא היו לצורך המשכן, אלא לצורך בגדי כהן גדול.
ועוד, שלא הביאו אותם מנכסיהם, אלא ממה שנפל
משמים, כמו שהתבאר לעיל. ח. תמצית
הדרוש: יש לבאר בד' אופנים, למה נחסר בדווקא
אות יו"ד משמם של הנשיאים. א. האות יו"ד מרמזת

חסרון יו"ד, כנגד המנה שחסרו הנשיאים מלנדב

וְעוֹד בָּא שְׁלִישִׁיהָ^י - ביאור שלישי^י, במה
שדווקא האות יו"ד נחסר לנשיאים משמם,
בְּהִקְדָּם מָה שֶׁמְצִינוּ שְׁכָתוֹב בְּמִדְרַשׁ אוֹתִיּוֹת
דְּרַבִּי עֲקִיבָא^כ (אות י')^כ, שֶׁאִין יו"ד אֶלָּא לִשּׁוֹן
יָד, וְאִין יָד אֶלָּא לִשּׁוֹן מָנָה - מתנה, שְׁנַאמֵר
בַּעֲנִין הַמִּנּוֹת שֶׁנֶּתַן יוֹסֵף לְבִנְיָמִן וּלְאֶחָיו,
כְּשֶׁאֲכֹלוּ עִמּוֹ (בראשית מג, לד)^ל, 'וַתֵּרֶב מִשָּׁאת
בְּנִימָן מִמִּשָּׁאת כָּלֶם חֲמִשׁ יָדוֹת' - המנה

לפרש הטעם שבפרשת תרומה נמנו האבנים בסוף
הדברים שהוצרכו למלאכת המשכן, וזה לשונו,
'נראה על פי דבריהם ז"ל שאמרו ביומא (עה, א)
שהעננים היו מביאים את אבני השוהם וכו', אם כן
משולחן גבוה היו מביאים בלא טורח ויגיעה ולא
חסרון כיס, אשר על כן סדר נדבתם אחר כל הנדבות
שמביאין מכיסם ועל ידי טורח. ובחנתם סופר (גיטין
לה, א ד"ה דאשתרשי) דקדק, מדוע הנשיאים נצטערו
שהביאו אבנים לחנות המשכן, והרי הביאו דבר
חשוב - אבני שהם ואבני מילואים [נראה לשון
המדרש (במדבר יב, טז) והיו הנשיאים מצירים על
שלא זכו בנדבת המשכן, אמרו הואיל ולא זכינו
בנדבת המשכן ניתן בבגדי כהן גדול]. וכתב לבאר,
שהנשיאים לא היה להם האבנים ההמה ונודמן להם
במין שבכליהם כל אחד אבנו של שטן, ונמצא שלא
התנדבו משהם כלום רק מה שחסר להם איזה גרגרי
מן מקום האבן, ונחסר להם מאכילת יום ההוא כל
שהוא, ונחשב להם כנדבת משכן, ומכל מקום נודדו
לחנות המזבח. ובעיקר מעלת תשלום ממון על קיום
מצוה, כתבו בשו"ת חות יאיר (סימן רלב) ובחיי אדם
(ח"א כלל סח סעיף טז) ובטור ברקת (סימן תצ), שלא
יעשה מצוה בחנם, אלא יקנה אותה בשכר שלם.
והביאו שבוזרה (פרשת תרומה קכח, א) מחמיר מאד
בוה. ובמשנה ברורה (סימן תקפד סק"ח) הביא דברי
המטה אפרים (שם סי"ז), שראוי לכל גבר ירא ה'
להשתדל שיהיה לו עליה בימים נוראים, ואף
במקומות שמוכרים מצוות, יקנה אותו בדמים כפי
יכולתו, ואדרבה יש עילוי יותר במצוה שבאה אליו
בדמים, ממצוה שבאה לו בחנם אין כסף.

ח

עשה כלים ארון ומשכן. אמר לו, משה רבנו, מנהגו של עולם וכו', שמא וכו'. אמר לו, בצל אל היית וידעת, עד כאן.

צריך עיון, למה משה הפך הסדר. ומה חכמה היא זו של בצלאל,

פרק ט' דברכות (נה, א), אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, בצלאל על שם חכמתו נקרא. בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, לך אמר לבצלאל עשה משכן ארון וכלים, הלך משה ואמר להפך,

מאמרם ז"ל בצלאל על שם חכמתו נקרא וכו', בשעה שאמר לו עשה משכן ארון וכלים.

זרע שמשון המבאר

ח

מעלת כלי המשכן יותר מן המשכן עצמו

המשכן, שמא וכו' אף הקדוש ברוך הוא לא אמר לך אלא להקדים את עשיית המשכן תחילה. אמר לו משה לבצלאל, אכן כדברך ציווה לי הקב"ה שיהיה מעשה המשכן קודם, וכי שמא בצל אל היית עומד, בשעה שציווה אותי סדר עשיית המשכן וכליו. ועל שם חכמתו לכוין לדעתו של מקום נקרא שמו 'בצלאל' נטריקון 'בצל אל', עד כאן דברי הגמרא.

חכמתו של בצלאל בסדר מעשה המשכן וכליו

וצריך עיון בדברי הגמרא, למה משה בדבריו לבצלאל הפך הסדר מכפי שציווה אותו הקב"ה¹. ועוד יש להקשות, ומה

חכמתו של בצלאל שכוון לדעת המקום

אמרו בגמרא בפרק ט' דברכות (נה, א)², אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, בצלאל על שם חכמתו נקרא, בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, לך אמר לבצלאל עשה משכן תחילה ולאחר מכן יעשה ארון וכלים³, הלך משה ואמר לבצלאל להפך, עשה כלים וארון תחילה, ומשכן לאחר מכן⁴. אמר לו בצלאל למשה, משה רבנו, הרי מנהגו של עולם וכו' לבנות בית תחילה ורק אחר כך כלים, כדי שיהיה לו מקום מוכן להכניס בו את כליו, ומדוע לשנות ולהקדים את עשיית הכלים לבניית

ציזנים ומקורות

למשה, לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים, הלך משה והפך, ואמר לו עשה ארון וכלים ומשכן, אמר לו, משה רבנו, מנהגו של עולם אדם בונה בית ואחר כך מכניס לתוכו כלים, ואתה אומר עשה לי ארון וכלים ומשכן, כלים שאני עושה להיכן אכניסם, שמא כך אמר לך הקדוש ברוך הוא עשה משכן ארון וכלים, אמר לו שמא בצל אל היית וידעת. ב. שכן הוא סדר הציוויים בפרשת כי תשא (שמות לא, ב-ח) 'ראה קראתי בשם בצלאל וכו', את אהל מועד ואת הארון לעדות ואת הכפורת אשר עליו וכו', ואת השלחן ואת כליו ואת המנורה הטהורה ואת כל כליה ואת מזבח הקטרת וכו'. ג. כסדר האמור בתחילת פרשת תרומה, שהקדים הארון והכלים למעשה המשכן (רש"י ברכות נה. ד"ה לך אמור). ד. בשיטה מקובצת (ברכות שם) כתב דשמה התכווין

על האות יו"ד שבשם הקדוש הוי"ה, שמתעלה כביכול על ידי הפרוטה שמנדבים לצדקה, ולפי שהנשיאים לא נתנו נדבתם למשכן, נחסר אות זו משם. ב. האות יו"ד מרמזת לעולם הבא שנברא באות זו. והנשיאים שלא התנדבו למשכן המרמז לעולם הזה ולעולם הבא, נענשו בעונש חמור, לחסר להם האות המרמז לעולם הבא, ולא בעונש הקל לחסר מהם את המרמז לעולם הזה. ג. האות יו"ד מרמזת לעולם הבא, וכמו שנתבאר. ונחסר מהם אות זו, כדי שלא נחשוב שנדבתם שהביאו אבנים טובות שנפלו משמים, חשובה יותר ממה שישיראל הביאו מממונם. ד. האות יו"ד שנחסר להם, מרמזת על המנהג שלא נתנו. א. לשון הגמרא, אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, בצלאל על שם חכמתו נקרא, בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא

וַיֹּאשִׁיחוּ הַמֶּלֶךְ גִּנְזֹם (עֵיין יומא נב, ב), וְהַבִּית נִחְרַב בְּשָׁבִיל לְהַצִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁצִּדְקָה עָשָׂה עִמָּנוּ שֶׁשָּׁפַךְ חַמְתּוֹ עַל הָעַצִּים וְעַל הָאֲבָנִים (איכ"ר ד, יד). וּלְפִי מֵאֵי דְקִיּוּמָא לָן (מנחות צט, א) מַעְלִין בְּקֶדֶשׁ, צְרִיךְ לַעֲשׂוֹת תַּחֲלָה הַמִּשְׁכָּן, וְאַחֲרַיִם בְּהַפְלִיּוֹת.

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

נִחְרַב בְּשָׁבִיל לְהַצִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יֵאָבְדוּ חַלִּילָה, וּכְמֵאמֶר חז"ל (איכ"ר ד, יד) שֶׁצִּדְקָה עָשָׂה עִמָּנוּ הַקִּבְ"ה בְּמָה שֶׁשָּׁפַךְ אֶת כַּעֲסוֹ וְחַמְתּוֹ עַל הָעַצִּים וְעַל הָאֲבָנִים שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהַחֲרִיבָם, וְלֹא כִּלְהָ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּעֲוֹנוֹתֵיהֶם.¹

מדוע הקדים הקב"ה מעשה המשכן לכלים

ועל פי זה קשה מדוע הקדים הקב"ה את המשכן לכלים, וּלְפִי מֵאֵי דְקִיּוּמָא לָן בַּגְמָרָא (מנחות צט, א) מַעְלִין בְּקֶדֶשׁ וְאֵין מוֹרִידִין, בְּכָל דָּבָר שֶׁבְּקִדּוּשָׁה פּוֹתְחִים בְּדָבָר שֶׁקִּדּוּשְׁתּוֹ קָלָה, וּמוֹסִיפִים לַעֲלוֹת לְדָבָר שֶׁקִּדּוּשְׁתּוֹ חֲמוּרָה, וְאֵם כֵּן הִיָּה צְרִיךְ לַעֲשׂוֹת תַּחֲלָה אֶת הַמִּשְׁכָּן שֶׁקִּדּוּשְׁתּוֹ קָלָה, וְאַחֲרַיִם בְּהַפְלִיּוֹת דְּרָגָה בַּעֲשִׂיַת הָאֲרוֹן וְהַפְלִיּוֹת שֶׁקִּדּוּשְׁתּוֹ חֲמוּרָה יוֹתֵר, וּמִדּוּעַ הִקְדִּים הַקִּבְ"ה אֶת עֲשִׂיַת הַמִּשְׁכָּן שֶׁקִּדּוּשְׁתּוֹ קָלָה לְכָלִים שֶׁקִּדּוּשְׁתָּם חֲמוּרָה.

ציונים ומקורות

הַמִּשְׁחָה, וּמִקְלוֹ שֶׁל אֶהָרֹן וּשְׁקִידָה וּפְרָחִיהָ וְכו', וּמֵי גִנְזוֹ, יֵאֻשְׁיָהוּ גִנְזוֹ. ז. בַּמִּדְרָשׁ, כְּתִיב (תְּהִלִּים עט, א) 'מִזְמוֹר לְאִסָּף אֱלֹהִים בְּאוֹ גִּיּוֹם בְּנַחֲלַתְךָ', לֹא הָיָה קֶרֶךְ צְרִיךְ לְמִימַר אֱלֹא 'בְּכִי לְאִסָּף', נִהְיָ לְאִסָּף, 'קִינָה לְאִסָּף', וְהָיָה אֹמֵר 'מִזְמוֹר לְאִסָּף', אֱלֹא מִשָּׁל לְמֶלֶךְ שֶׁעָשָׂה בֵּית חוֹפֶה לְבָנוֹ, וּסְיִידָה וְכוּיִידָה וְצִיִּירָה, וַיֵּצֵא בְּנוֹ לְתַרְכּוּת רַעָה, מִיַּד עֵלָה הַמֶּלֶךְ לְחוֹפֶה, וְקִרַּע אֶת הַיִּלְאוֹת, וְשִׁיבֵר אֶת הַקִּנִּים, וְנִטַּל פִּדְיוֹנוֹ שֶׁל אֵיבּוֹב שֶׁל קִנִּים, וְהָיָה מִזְמֵר, אִמְרוּ לוֹ, הַמֶּלֶךְ הַפֶּךְ חוֹפְתּוֹ שֶׁל בְּנוֹ, וְאֵת יוֹשֵׁב מִזְמֵר, אִמְרוּ לָהֶם, מִזְמֵר אֲנִי שֶׁהִפֵּךְ חוֹפְתּוֹ שֶׁל בְּנוֹ, וְלֹא שֶׁכֵּן חֲמַתּוֹ עַל בְּנוֹ, כֵּךְ אִמְרוּ לְאִסָּף, הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַחֲרִיב הֵיכַל וּמִקְדָּשׁ, וְאֵתָה יוֹשֵׁב מִזְמֵר, אִמְרוּ לָהֶם, מִזְמֵר אֲנִי, שֶׁשָּׁפַךְ הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲמַתּוֹ עַל הָעַצִּים וְעַל הָאֲבָנִים, וְלֹא שֶׁכֵּן חֲמַתּוֹ עַל יִשְׂרָאֵל.

אִם לֹא אָמַר אֱלֹא דְבָר פְּשׁוּט, שֶׁהוּא מִנְהַגוֹ שֶׁל עוֹלָם.

וַיֵּשׁ לֹמֵר, שֶׁמִּצְדָּד אֶחָד הָיָה נִרְאָה, שֶׁקִּדְשֵׁת אֲרוֹן וְכָלִים גְּדוּלָּה מִקְדָּשֵׁת הַמִּשְׁכָּן, שֶׁהָיָה מִקְדָּשׁ וְהַמִּשְׁכָּן נִחְרַב, וְכָלִים בְּקֶדֶשְׁתָּן הֵם עוֹמְדִים,

הַכֶּמֶה הָיָה זֶה שֶׁל בְּצִלָּאֵל בְּמָה שֶׁהִקְשָׁה עַל דְּבָרֵי מִשָּׁה, אִם אֲכַן לֹא אָמַר לְמִשָּׁה אֱלֹא דְבָר פְּשׁוּט בְּשִׁינוֹי סֹדֶר עֲשִׂיַת הַמִּשְׁכָּן וְכָלִיו מִמָּה שֶׁאִמְרָה מִשָּׁה, שִׁיעֲשׂוּ בְּאֹפֶן שֶׁהוּא מִנְהַגוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְמָה הַחֲכָמָה הִתִּירָה שֶׁנִּרְאָתָה בְּדָבָרֵינוּ כְּשֶׁבִּיקֵשׁ לְנַהֲגֵי כְּסֹדֶר הָעוֹלָם, וּמִפְּנֵי מָה שִׁיבַח אוֹתוֹ מִשָּׁה בְּאִמְרוֹ שֶׁל 'שְׂמָא בְּצַל אֵל הִיָּת', עַד שֶׁאִמְרוּ חז"ל שֶׁל שֵׁם חֲכָמָתוֹ נִקְרָא.

מעלת קדושת הכלים שהם קיימים לעולם

וַיֵּשׁ לֹמֵר בְּבִיאוֹר הַטַּעַם שֶׁהִקְדִּים מִשָּׁה אֶת הָאֲרוֹן וְהַכָּלִים לְמִשְׁכָּן, שֶׁמִּצְדָּד אֶחָד הָיָה נִרְאָה לֹמֵר שֶׁקִּדְשֵׁת הָאֲרוֹן וְכָלִים הִתָּה גְּדוּלָּה יוֹתֵר מִקְדָּשֵׁת הַמִּשְׁכָּן, שֶׁהָיָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהַמִּשְׁכָּן נִחְרַב², וְאֵילוֹ הָאֲרוֹן וְהַכָּלִים עֲדִיין בְּקֶדֶשְׁתָּן הֵם עוֹמְדִים וְלֹא נִחְרְבוּ, וַיֹּאשִׁיחוּ הַמֶּלֶךְ גִּנְזֹם וְלֹא שִׁלְטָה בָּהֶם יַד הָאוֹיְבִים (עֵיין יומא נב, ב).¹ וְאֵילוֹ הַבִּית

מִשָּׁה לְנִסּוֹת אֶת בְּצִלָּאֵל אִם יִרְגִּישׁ בְּכֶךְ. וְרַבֵּינוּ יִפְרֹשׁ דְּבָרֵי חז"ל לְפִי דְרָכּוֹ. ה. הַמִּשְׁכָּן עֲצָמוֹ לֹא נִחְרַב אֱלֹא גִנְזוֹ בְּמַחֲלִיל תַּחַת הַהֵיכָל (סוֹטָה ט), וּמִכָּל מְקוֹם מְקוּפֵּל הָיָה כְּשֶׁנִּגְנְזוּ, וְלֹא כְּמוֹ הַכָּלִים שֶׁנִּגְנְזוּ בְּשִׁלְמוֹתָם. וְעוֹד, שֶׁמִּמָּה שֶׁמִּצְוֵנוּ שֶׁהִבִּית נִחְרַב יֵשׁ לְלַמּוֹד שֶׁקִּדּוּשֵׁת הַכָּלִים גְּדוּלָּה אִף מִן הַמִּשְׁכָּן, שֶׁבְּכָלִים לֹא מִצְוֵנוּ חוֹרְבֵן וְאֵילוֹ בֵּית מִצְוֵנוּ חוֹרְבֵן, וְאִף שֶׁהַמִּשְׁכָּן עֲצָמוֹ לֹא נִחְרַב אֱלֹא גִנְזוֹ, מִכָּל מְקוֹם מִתִּיחַס עֲנִין הַחוֹרְבֵן אִף לְמִשְׁכָּן מַחֲמַת הַמִּקְדָּשׁ. [וְרֹאה בַּגְמָרָא (עִירוּבִין ב). שֶׁהַמִּשְׁכָּן נִקְרָא מִקְדָּשׁ וְכֵן הַמִּקְדָּשׁ נִקְרָא מִשְׁכָּן, וְכֵן מִצְוֵנוּ (רַש"י שְׁמוֹת לז, כא) שֶׁנִּרְמָז בְּמִשְׁכָּן שֶׁנִּתְמַשְׁכֵּן עַל עוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְהַכּוֹנֵנָה עַל חוֹרְבֵן הַמִּקְדָּשׁ]. ו. זֶה לִשּׁוֹן הַגְמָרָא, אֱלֹא בְּמִקְדָּשׁ שֶׁנִּי מִי הוּא אֲרוֹן, וְהַתִּנְיָא מִשְׁנַגְנֵנוּ אֲרוֹן גִּנְזָה עִמּוֹ צִנְצֵנָה מִן וְצִלּוּחִית שֶׁמֶן

הַמִּקְדָּשִׁים (מגלה עמוקות פרשת ואתחנן אופן כ),
שֶׁאִם הָיָה מִשָּׁה נִכְנָס לָאָרֶץ, וְהָיָה בּוֹנֶה
הוא הַמִּקְדָּשׁ, לֹא הָיוּ יְכוּלִים הָאוֹיְבִים
לְשַׁלַּח בּוֹ יָד.

וְלִכֵּן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוא צָוָה לְמִשָּׁה עֲשֵׂה
מִשְׁכָּן אֲרוֹן וְכֵלִים, מִפְּנֵי שֶׁהָיָה
יֹדֵעַ שְׁסוּפּוֹ שֶׁל מִשָּׁה לָמוֹת בְּמִדְבָּר,
וְסוּפּוֹ שֶׁל מִקְדָּשׁ לַחֲרֹב, וּמִפְּנֵי שֶׁמַּעֲלִין
בְּקִדְשׁ, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת תַּחֲלָה הַמִּשְׁכָּן.

זרע שמשון המבאד

יְדִיָּהִם^ט, וכיון שכן נגזזו מעשי ידיהם בשלמות
ולא נחרבו בידי האויבים, וְכִמּוֹ שֶׁשֶׁתְּבוּ
הַמִּקְדָּשִׁים (מגלה עמוקות פרשת ואתחנן אופן כ)^{טו},
שֶׁאִם הָיָה מִשָּׁה נִכְנָס לָאָרֶץ וְהָיָה בּוֹנֶה
את בית הַמִּקְדָּשׁ, לֹא הָיוּ יְכוּלִים הָאוֹיְבִים
לְשַׁלַּח בּוֹ יָד לַהֲחַרְבּוֹ, אֲלֵא הֵינָּה נִשְׁאָר בְּקִיּוּמוֹ,
אבל כיון שנגזרה עליו גזירה שלא להיכנס
לארץ, לא היה קיום תמידי לבית המקדש.

וְלִכֵּן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוא צָוָה לְמִשָּׁה,
עֲשֵׂה מִשְׁכָּן תַּחֲלִילָה ואחר כך אֲרוֹן וְכֵלִים,
מִפְּנֵי שֶׁהָיָה הַקִּבְיָה יֹדֵעַ שְׁסוּפּוֹ שֶׁל מִשָּׁה
לָמוֹת בְּמִדְבָּר, ולא יכנס לארץ ישראל ולא
יבנה את בית המקדש, וְסוּפּוֹ שֶׁשֶׁל בית
הַמִּקְדָּשׁ לַחֲרֹב כיון שלא ייבנה על ידי משה,
ונמצא שהמקדש העתיד להיחרב קדושתו
קלה מן הכלים הקיימים לעולם, וּמִפְּנֵי
שֶׁמַּעֲלִין בְּקִדְשׁ מִקְדוּשָׁה קלה לקדושה
חמורה, לפיכך צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת תַּחֲלָה את

אֲמָנָם, מִצַּד אַחֵר, גְּדוּלָּה קִדְשָׁת
הַמִּשְׁכָּן וְהַמִּקְדָּשׁ, כִּמּוֹ
שֶׁמִּצִּינוּ בְּנֹב וּבִגְבֻעוֹן וּמִשְׁכָּן שִׁילָה, שֶׁלֹּא
שָׂרְתָה שֵׁם הַשְּׂכִינָה, לְפִי שֶׁעֲדִין לֹא
נִבְנְה הַבַּיִת, וּלְפִי זֶה הָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת
תַּחֲלָה הַכֵּלִים, וְאַחֵר כִּדּוּ הַמִּשְׁכָּן.
וְהִנֵּה אָמְרוּ ו'ל' בְּמִסְכַּת סוּטָה (מ, א),
שֶׁמִּשָּׁה וְדוֹד, לֹא שָׁלְטוּ
שׁוֹנְאֵיהֶם בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם. וְכִמּוֹ שֶׁשֶׁתְּבוּ

מעלת המשכן שבזכותו שרתה שכנה בישראל

אֲמָנָם יש לומר, כי מִצַּד אַחֵר, גְּדוּלָּה
קִדְשָׁת הַמִּשְׁכָּן וְהַמִּקְדָּשׁ יוֹתֵר מִקְדוּשַׁת
הַכֵּלִים, כִּמּוֹ שֶׁמִּצִּינוּ בְּנֹב וּבִגְבֻעוֹן שֶׁהִיטָה שֵׁם
בְּמָה לַעֲבוֹדַת הַקְּרַבְנוֹת, וּמִשְׁכָּן שִׁילָה שֶׁהִי
שֵׁם בֵּית שֶׁל אֲבָנִים וִירִיעוֹת עַל גְּבִיהֶם, שֶׁלֹּא
שָׂרְתָה שֵׁם הַשְּׂכִינָה בְּקִבְיָה לְמִירוֹת שֶׁהָיוּ
כֵּלֵי הַמִּשְׁכָּן מִצִּוִּים שֶׁ"לְפִי שֶׁעֲדִין לֹא נִבְנְה
הַבַּיִת הַקְּבוֹעַ לְהִשְׁרָאָה הַשְּׂכִינָה, וְנִמְצָא
שֶׁעִיקַר הַקְּדוּשָׁה הִיא בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ וְלֹא
בְּסִיבַת הַכֵּלִים. וְלְפִי זֶה, אֲדַרְבֵּה, הָיָה צָרִיךְ
לַעֲשׂוֹת תַּחֲלָה את הָאֲרוֹן וְהַכֵּלִים שֶׁקְדוּשַׁתָּם
קִלָּה, וְרַק אַחֵר כִּדּוּ את הַמִּשְׁכָּן שֶׁקְדוּשָׁתוֹ
חֲמוּרָה יוֹתֵר, לְפִי שֶׁעִיקַר הִשְׁרָאָה הַשְּׂכִינָה הִיא
בְּזִכּוֹת הַמִּשְׁכָּן וְהַמִּקְדָּשׁ וְהֵם מְקוּדָּשִׁים יוֹתֵר.

הַקִּבְיָה הַקִּדְשִׁים את הכלים כי המקדש עתיד להיחרב

וְהִנֵּה אָמְרוּ רְבוּתֵינוּ ו'ל' בְּמִסְכַּת סוּטָה (ט),
א, שֶׁמִּשָּׁה וְדוֹד לֹא שָׁלְטוּ שׁוֹנְאֵיהֶם בְּמַעֲשֵׂה

ציונים ומקורות

משה ודוד שלא שלטו שונאיהם במעשיהם. דוד
דכתיב (איכה ב, ט) 'טבעו בארץ שעריה', משה,
דאמר מר, משנבנה מקדש ראשון, נגזז אהל מועד
קרשיו קרשיו וברחייו ועמודיו ואדניו, היכא, אמר רב
חסדא אמר אבימי תחת מחילות של היכל.
י. כמבואר בהערה הקודמת שהמשכן שהוא מעשה
ידיו של משה, וכן שערי המקדש שהם מעשי ידיו של
דוד, לא נחרבו בידי האויבים אלא נגזזו כפי שהם
בשלמות. יא. לשון המגלה עמוקות, אילו היה
משה נכנס לארץ ישראל ונבנה המקדש על ידו, לא

ח. ואף שאמרו (זבחים קיח, ב) שגם בשילה נוב
וגבעון שרתה השכינה, מכל מקום לא היתה הקדושה
קבועה שם כמו בבית עולמים, וכשפסקה שם
העבודה הסתלקה שכנה משם, ואילו קדושת בית
המקדש יש לה קביעות לעולם גם לאחר חורבנו, ואף
שלאורה לא שום שינוי בסדרי הכלים, ומוכח
שהבנין והאוהל גורם את עיקר הקדושה ולא הכלים.
ט. לשון הגמרא, דרש רב חנינא בר פפא, מאי דכתיב
(תהלים לג, א) 'רננו צדיקים בה' לישירים נאווה
תהלה', אל תקרי 'נאווה תהלה' אלא 'נוה תהלה', זה

מִמִּנְהַג הָעוֹלָם.

וְאַחֲרָיִם כִּדְּאֵר לֹא, שְׁמָא כִּדְּאֵר לֹא
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְכו', כְּלֹמֶר, מִנָּה
לֹא הָא שְׁהַמְשָׁכֵן הוּא יוֹתֵר חֲמוּר מִכָּלִים,
וְדִלְמָא הַכָּלִים יוֹתֵר חֲמוּרִים מִהַמְקַדֵּשׁ.
דְּאֵי לֹא הָכִי, קָשָׁה עַל בְּצֻלָּל, מַה
קָשָׁיָא הִיא זֵו, לֹמֶר שְׁמִנְהַג הָעוֹלָם

אֲמַנָּם, מִשֶּׁה שֶׁהָיָה מִצְפָּה לְהַכְנִים
יִשְׂרָאֵל לְאַרְצָא, וְהָיָה יוֹדֵעַ
שֶׁלֹּא יִשְׁלֹטוּ הָאוֹיְבִים בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו, אָמַר
לֹא, עֲשֵׂה כָלִים אַרְוֹן וּמִשְׁכָּן.
וּבְצֻלָּל לֹא רָצָה לְהָשִׁיב עַל זֶה
בְּפִרוּשׁ, הוֹאִיל שֶׁהִדְבֵּר
תָּלָיו בְּמִיתָתוֹ שֶׁל מִשֶּׁה, אֶלָּא הָשִׁיב לֹא

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְבֹאֵד

מִשֶּׁה לְהַזְכִּיר מִיתָתוֹ בִּפְנֵי, אֶלָּא הָשִׁיב לֹא
בְּדֶרֶךְ כְּבוֹד כְּתַלְמִיד בִּפְנֵי רַבּוֹ, מִמִּנְהַג
הָעוֹלָם לְבָנוֹת בֵּית תַּחֲלִילָה וְאַחֲרָיִם כִּדְּאֵר
וְאַחֲרָיִם כִּדְּאֵר הוֹסִיף בְּצֻלָּל וְאַמֵּר לֹא לְמִשֶּׁה,
שְׁמָא כִּדְּאֵר לֹא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְכו'
לְהַקְדִּים עֲשִׂית הַמִּשְׁכָּן לְכָלִים, וְלֹא הִיתָה
כוֹוֶנְתוֹ לְשֹׂאֵל בְּסִתְמָא 'שְׁמָא כִּדְּאֵר לֹא
הַקְב"ה' בְּהִפְךָ מַה שֶּׁאֵתָה אֹמֵר, אֵלָּא כִּדְּאֵר
הִיתָה כוֹוֶנְתָּ שֶׁאֵתָה, כְּלֹמֶר, מִנָּה לֹא הָא
שְׁהַמְשָׁכֵן יַעֲשֶׂה אַחֲרָיוֹן כִּי הוּא יוֹתֵר חֲמוּר
מִכָּלִים, וְדִלְמָא יֵשׁ לְהַקְדִּים עֲשִׂית הַמִּשְׁכָּן
כִּי הַכָּלִים יוֹתֵר חֲמוּרִים מִהַמְקַדֵּשׁ, וְאַף אִם
אֵין בִּידֵינוּ לְהוֹכִיחַ שֶׁהַכָּלִים מְקוּדָּשִׁים יוֹתֵר,
מִכָּל מְקוֹם שְׁמָא כִּדְּאֵר לֹא הִיא לְפִי הָאֲמָת, וּמִדּוּעַ
תֹּאמַר לְהַקְדִּים אֵת הַכָּלִים לְמִשְׁכָּן?¹

דְּאֵי לֹא הָכִי - אִם לֹא נִפְרַשׁ כִּדְּאֵר שֶׁהִיתָה
כוֹוֶנְתָּ בְּצֻלָּל לְשֹׂאֵל אֵת מִשֶּׁה מִנֵּין לֹא
שֶׁהַמִּשְׁכָּן מְקוּדָּשׁ יוֹתֵר מִן הַכָּלִים, אִם כִּדְּאֵר
קָשָׁה עַל בְּצֻלָּל מַה קָשָׁיָא הִיא זֵו לֹאמֵר

הַמִּשְׁכָּן שֶׁקְדוּשָׁתוֹ קְלָה, וְאַחֲרָיִם כִּדְּאֵר אֵת הַכָּלִים
שֶׁקְדוּשָׁתָם חֲמוּרָה יוֹתֵר.²

מִשֶּׁה הִקְדִּים אֵת הַמִּשְׁכָּן כִּי סָבַר שֶׁהוּא עֲצוּמוֹ יִבְנֶה אֵת הַמְקַדֵּשׁ
אֲמַנָּם מִשֶּׁה שֶׁהָיָה מִצְפָּה לְהַכְנִים אֵת
יִשְׂרָאֵל לְאַרְצָא וּלְבָנוֹת בְּעֲצוּמוֹ אֵת בֵּית
הַמְקַדֵּשׁ, וְהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁלֹּא יִשְׁלֹטוּ הָאוֹיְבִים
בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו, סָבַר בְּדַעְתּוֹ שֶׁמִּחְמַת כִּדְּאֵר
קְדוּשַׁת הַמְקַדֵּשׁ אֵינָה פְּחוּתָה מִן הַכָּלִים,
וְאִדְרַבָּה קְדוּשָׁתוֹ חֲמוּרָה יוֹתֵר שֶׁהָיָה עֵיקַר
הַשְׂרָאָה הַשְׁכִּינָה בָּאָה מִחְמַת הַמִּשְׁכָּן
וְהַמְקַדֵּשׁ וְלֹא מִחְמַת הַכָּלִים, וּלְפִיכָךְ אָמַר לֹא
לְבִצְלָל, עֲשֵׂה כָלִים וְאַרְוֹן תַּחֲלִילָה, וּמִשְׁכָּן
לְאַחֲרָיִם מִכָּן.³

בִּיאור דְּבָרֵי בְּצֻלָּל אֵל מִשֶּׁה

וּבְצֻלָּל לֹא רָצָה לְהָשִׁיב עַל זֶה וְלֹאמֵר
לְמִשֶּׁה בְּפִרוּשׁ שֶׁאֵינוֹ עֲתִיד לְבָנוֹת הַמְקַדֵּשׁ,
וּמִמִּילָא קְדוּשַׁת הַמִּשְׁכָּן פְּחוּתָה מִן הַכָּלִים,
הוֹאִיל שֶׁהִדְבֵּר תָּלָיו בְּמִיתָתוֹ שֶׁל מִשֶּׁה שֶׁלֹּא
יִזְכֶּה לְהִיכַנֵּס אַרְצָא יִשְׂרָאֵל, וְאֵין זֶה כְּבוֹדוֹ שֶׁל

צִיּוֹנִים וּמְקוּדָּוֹת

מֵאַחֲרָיִם אוֹתוֹ בְּאַחֲרוֹנָה. וְעַל כִּדְּאֵר הָשִׁיבוּ בְּצֻלָּל שֶׁנֶּאֱמַר
שֶׁקְדוּשַׁת הַכָּלִים יוֹתֵר מִן הַמִּשְׁכָּן, וְאִם כִּדְּאֵר בּוֹדֵאֵי
לְעֲשׂוֹת כְּסִדֵּר שְׁצִיּוּתָה הַקְב"ה וְכִדְּלָהֵן בְּהַמְשָׁכֵן דְּבָרֵי
רַבּוֹ. יֵד. כְּשֶׁאֵמַר בְּצֻלָּל לְמִשֶּׁה 'שְׁמָא כִּדְּאֵר
אֵמַר לֹא הַקְב"ה', לֹא הִיתָה כוֹוֶנְתוֹ סִתָּם מִחְמַת
שְׁבִיקָשׁ לְנַהוּג כְּמִנְהַג הָעוֹלָם, וְכִדְּאֵר שֶׁיְּבֹאֵר בְּהַמְשָׁכֵן
דְּבָרֵי רַבּוֹ שֶׁאֵין לְהוֹכִיחַ מִמִּנְהַג הָעוֹלָם לְמַצּוֹת
הַתּוֹרָה, אֵלָּא כִּדְּאֵר הִיתָה כוֹוֶנְתוֹ לֹמֶר לְמִשֶּׁה, כִּי
מִסְתַּמָּא סִדֵּר עֲשִׂית הַמִּשְׁכָּן הוּא מְקוּדָּשׁ קְלָה
לְקְדוּשָׁה חֲמוּרָה, וְאִם כִּדְּאֵר שְׁמָא הַכָּלִים מְקוּדָּשִׁים יוֹתֵר,
וּבְדוּקָא אֵמַר הַקְב"ה בְּסִדֵּר הַזֶּה, וְאִם כִּדְּאֵר שֶׁ לְהַקְדִּים
תַּחֲלִילָה עֲשִׂית הַמִּשְׁכָּן.

הֵיוּ יְכוּלִים הַשּׁוֹנְאִים לְשַׁלּוֹט בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו. וּבִאֲמָת
הִיָּה מוֹכֵרָה לְטוֹבַת יִשְׂרָאֵל לְשַׁפּוֹךְ חֲמָתוֹ עַל עֲצִים
וְאִבְנִים. יב. וְהָגֵם שֶׁגֵּם הַמְקַדֵּשׁ הִיתָה בּוֹ
מַעֲלָה שֶׁלֹּא שְׂרָתָה שְׁכִינָה כִּי אִם בּוֹכּוּתוֹ וְלֹא בּוֹכּוּת
הַכָּלִים, מִכָּל מְקוֹם מַעֲלַת הַכָּלִים שֶׁהֵם נִצְחִים גּוֹבֵרָת
עַל מַעֲלַת הַמְקַדֵּשׁ. יג. וְסָבַר הִיָּה מִשֶּׁה, שֶׁלֹּא
הִיתָה כוֹוֶנְתָּ הַקְב"ה שִׁיְהִי הַמִּשְׁכָּן וְהַכָּלִים נַעֲשִׂים
דּוּקָא כְּסִדֵּר הַצּוּרִי, אֵלָּא הַכָּל לְפִי הַסֵּדֶר הָרָאוּי לְהִיּוֹת,
וּלְפִיכָךְ רָאָה לְנַכּוֹן לְהַקְדִּים כָּלִים לְמִשְׁכָּן, כִּי הִיָּה
בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שִׁתְקִיִּים הַמְקַדֵּשׁ לְעוֹלָם, וּמִמִּילָא גַם
הַמִּשְׁכָּן הִיָּה נִכְבָּד בְּעֵינֵינוּ מִן הַכָּלִים וְכִפִּי שֶׁנִּתְבָּאֵר
לְעִיל שֶׁהַמִּשְׁכָּן וְהַמְקַדֵּשׁ עֲנִין אֶחָד הֵם, וּלְפִיכָךְ הִיָּה

וְעוֹד אֶפְשָׁר לֵאמֹר, שֶׁהַשִּׁיב לוֹ מִמִּנְהֵגוֹ שֶׁל עוֹלָם, בְּלֹא־מֶר, שֶׁמִּנְהֵג הָעוֹלָם הוּא לְהִיּוֹת חוֹמָאִים, וְאִם יִשְׂרָאֵל יִחְטְאוּ וְהִמְשִׁיכּוּ יִהְיֶה קִיָּם, הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִהְיֶה צָרִיךְ לְשַׁפֵּךְ חֲמָתוֹ עַל יִשְׂרָאֵל, וְהָעוֹלָם יִהְיֶה תָהוֹ וְבָהוּ.

הוא להפך, דילמא גזרת המקום היא לעשות בסדר הזה, כמו שצוה הפלאים בבגדי כהנה (עין יומא יב, ב; רש"י שם ו, א ד"ה אמר), אף על פי שהפלאים אסור. אלא ודאי שבצלאל עשה בחכמה, להסתיר הדבר בפני משה, כדי שלא ירגיש.

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְבַאֵד

המקדש, כמו שהתבאר¹.

חורבן המקדש מפני מנהג העולם שחוטאים

וְעוֹד אֶפְשָׁר לֵאמֹר, שֶׁהַשִּׁיב לוֹ בְּצִלָּאֵל לְמֹשֶׁה בְּדֶרֶךְ חֲכָמָה, שֶׁאֵין רָאוּי שִׁיְהִיָּה הַמְקֻדָּשׁ קִיָּם לְעוֹלָמִים², וְהִבֵּא בְּצִלָּאֵל רֹאִיָּה לְכָךְ מִמִּנְהֵגוֹ שֶׁל עוֹלָם, בְּלֹא־מֶר, שֶׁמִּנְהֵג הָעוֹלָם הוּא לְהִיּוֹת חוֹמָאִים כִּי אֵין בְּכוּחַם לַעֲמֹד בְּתַפְקִידָהֶם בְּשִׁלְמוֹת³, וְאִם יִשְׂרָאֵל יִחְטְאוּ וְהִמְשִׁיכּוּ יִהְיֶה קִיָּם, הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִהְיֶה צָרִיךְ לְשַׁפֵּךְ חֲמָתוֹ עַל יִשְׂרָאֵל, וּלְכַלּוֹתָם ח"ו, וְהָעוֹלָם כּוֹלֵו יִהְיֶה תָהוֹ וְבָהוּ, כִּיֹּן שֶׁאֵין הָעוֹלָם קִיָּם אֵלָא בְּשִׁבִּיל יִשְׂרָאֵל. וְכִיֹּן שֶׁאֵין רָאוּי שִׁתְקִיָּים הַמְקֻדָּשׁ לְעוֹלָם, אִם כֵּן הַכִּלִּים מְקוּדָּשִׁים יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, וְרָאוּי לְאַחֵר אֶת עֲשִׂיַּת הַכִּלִּים אַחֲרֵי עֲשִׂיַּת הַמִּשְׁכָּן⁴, כִּדִּין מַעֲלִים בְּקוֹדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִים⁵.

ציונים ומקורות

נכבדים ממנו ויש לאחר את עשייתם. ב. תמצית הדרוש: א. סדר הקדימה בעשיית המשכן וכליו הוא לפי הכלל של 'מעלים בקודש ואין מורידים', והמקודש יותר מאוחר יותר, ונצרך לברר איזהו מקודש יותר המשכן או כליו. ב. משה רבנו סבר להקדים את הכלים כיון שהמשכן והמקדש מקודשים יותר, כמו שמצינו שעיקר השראת השכינה היתה בבית המקדש, ואין לומר שהכלים מקודשים יותר מאחר שלא היה בהם חורבן, כי סבר משה שהוא יזכה לבנות המקדש ומתוך כך גם המקדש יתקיים לעולם, ואין בכלים שום מעלה על פני המשכן והמקדש. ג. אמנם הקב"ה הקדים עשיית המשכן תחילה, כי גלוי היה לפניו שלא יהיה המקדש נבנה בידי משה, וממילא ישלטו האויבים ויחריבו המקדש, ולפיכך הכלים מקודשים יותר, וכל המקודש יותר מאוחר יותר. ד. בצלאל ידע שעתיד המקדש להיחרב כי לא ייבנה בידי משה, אולם העלים הדבר

למשה שְׁמִינְהֵג הָעוֹלָם הוּא לְהַפֵּךְ מִמֶּה שֶׁנִּצְטוּוּהוּ, וְכִי סֹדֵר מַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן בְּהִכְרַח שִׁיְהִיָּה לְפִי הַנְּהַגַּת בְּנֵי אָדָם, דִּילְמָא גְזֵרַת הַמְּקוֹם הִיא לַעֲשׂוֹת בְּמִשְׁכָּן בְּסֹדֵר הַזֶּה הִיפֵךְ מִנְהֵג הָעוֹלָם, וְכֵן מְצִינוּ עוֹד שִׁינוּיִם בְּדִינֵי הַמְקֻדָּשׁ מִדֶּרֶךְ וּסְדֵר דִּינֵי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁצִּוָּה הַקִּב"ה לְהַכְנִיס אֶת הַכִּלִּים שֶׁל תַּעֲרֹבֶת צִמֵּר וּפִשְׁתִּים בְּבִגְדֵי כֹהֲנָה (עין ערכין ג, ב)⁶, אֵף עַל פִּי שֶׁהַכִּלִּים אֲסוּרִים מִן הַתּוֹרָה בְּבִגְדֵי הַדִּיּוּטוֹת, כִּי בּוֹדֵאֵי שֶׁאֵין לְהַשׁוּת אֶת עֲבוֹדַת הַמִּשְׁכָּן לְהַנְהִיג בְּנֵי אָדָם הַדִּיּוּטוֹת.

אֵלָא וְדָאֵי שֶׁבְּצִלָּאֵל עָשָׂה בְּחֲכָמָה לְהַסְתִּיר אֶת הַדָּבָר בְּפָנֵי מֹשֶׁה, שֶׁלֹּא לְפָרֵשׁ דְּבָרָיו שֶׁהַכִּלִּים מְקוּדָּשִׁים יוֹתֵר כִּיֹּן שֶׁעֲתִיד הַמְקֻדָּשׁ לְהִיחָרֵב, וְכֵל זֶה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְגִּישׁ מִשֶּׁה שֶׁאֵינוֹ עֲתִיד לְבָנוֹת בְּעֶצְמוֹ אֶת

10. כן מבואר שם בגמרא שהיה האבנט עשוי שש משור של פשתן ותכלת ושאר מיני של צמר. 11. וזו היא חכמתו של בצלאל שהשיג בדעתו שעתיד המשכן להיחרב, וממילא עיקר החשיבות היא בכלים ולא במשכן, ולפיכך יש לאחר הכלים לאחר המשכן, ועוד נהג בחכמה כשלא פירש דבריו למשה מחמת כבודו, אלא סתם דבריו והביא ראיה ממנהג העולם. 12. וממילא אין מעלה למקדש על פני הכלים. 13. ראה קהלת (ז, כ), 'פִּי אֶדְם אֵין צִדִּיק בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יִחְטָא'. ובמדרש (ויק"ר א, א) תחתונים על ידי שאינן יכולין לעמוד בתפקידיו של הקדוש ברוך הוא. 14.

היתה עומק כוונתו במה שטען לפני משה ממנהגו של עולם, ולא היה כוונתו מנהג וסדר העולם בבנין. אלא שאמר דבריו ברמז. וגם זה בכלל חכמת בצלאל שהבין את הצורך בכפרה הבאה על ידי חורבן הבית, וכיון שאין הבית מתקיים בתמידות, אם כן הכלים

לא בא בבושם הזה

ניתן להשיג
בכל חנויות הספרים
המובחרות

הביאו ברכה
ועשועה
לביתכם

לפרטים: 02-80-80-500

ראה זה חדש

